

SZAKDOLGOZAT

Al-Zaghír-Tóth Szulamit

2015

BUDAPESTI GAZDASÁGI FŐISKOLA,
Kereskedelmi, Vendéglátóipari
és Idegenforgalmi Kar

**Szubjektív jól-lét vizsgálata primerkutatással az USA-ban,
Oroszországban és hazánkban**

Konzulens:

Dr. Brávacz Ibolya Ph.D

Adjunktus

Készítette:

Al-Zaghír- Tóth Szulamit

Kereskedelem és Marketing

Kereskedelmi kommunikáció
specializáció

Nappali tagozat

2015

IGAZOLÁS

Szakedolgozati konzultációkról

A szakdolgozat címe: SZUBJEKTÍV ÉRTELMEZÉSI VIZSGÁLATA
PRINCÍPOK MEGVIZSGÁLÁSÁVAL AZ USA-BAN, OROSZORSZÁGBAN ÉS HAZÁNKBAN

(A leadott szakdolgozat címének pontosan meg kell egyeznie az itt megadottal.)

Dátum	Téma	Alíráás
2015. 09. 15.	Teljesítmény, szakköznevelés	[Alíráás]
2015. 10. 19.	Kutatás módszertana, leírás	[Alíráás]
2015. 11. 17.	SPSS-leltérrelmés	[Alíráás]
2015. 12. 01.	Formai követelmények	[Alíráás]

(Minimum 3 alkalommal kell a konzulenssel egyeztetni. A dátum mellett szerepelnie kell, hogy miről volt szó az adott időpontban.)

Nyilatkozat

Igazolom, hogy AL-ZAGHIR TÓTH SZULAMIT hallgató

(BA képzés KERESKED. ÉS MARKETING szak, KERESKEDELMI KOMMUN. specializáció;

3 évfolyam; NAPPALI tagozat)

a konzultációkon 4 alkalommal megjelent. Valamint igazolom, hogy a szakdolgozat általam látott legutolsó – értelemszerűen nem a végső, a hallgató által leadni kívánt – változata a még javasolt kisebb változtatásokat figyelembe nem véve, kielégíti egy szakdolgozattal szemben támasztott formai és tartalmi követelményeket.

Budapest, 2015. 12. 01.

[Alíráás]

Belső konzulens aláírása

Hallgatói nyilatkozat a szakdolgozat leadásához

Alulírott AL-ZAGHIB-TÓTH SZULANIT

a **Budapesti Gazdasági Főiskola Kereskedelmi, Vendéglátóipari és Idegenforgalmi Kar**

B.A. képzésének KM/KEP KOMM szakos/szakirányos MAPPAN tagozatos

hallgatója nyilatkozom, hogy a SZUBJEKTÍV JÖL-LÉT VIZSGÁLATA

PRIMERKUTATÁSSAL AZ USA-BAN, OROSZORSZÁGBAN

ÉS HAZANYBAN

címmel bírálatra és védésre beadott szakdolgozat saját munkám eredménye, amelynek elkészítése során a felhasznált irodalmat a szerzői jogi szabályoknak megfelelően kezeltem (a szükséges lábjegyzet / végjegyzet hivatkozásokat, valamint az ábrák hivatkozását megfelelően helyeztem el).

Budapest, 2015.....12 hónap 01 nap

Al-Zaghib-Tóth Szulani

hallgató aláírása

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés	6
2. Szakirodalmi áttekintés	8
2.1. Boldogság, jólét, jól-lét.....	8
2.2. A szubjektív jól-lét definíciója.....	9
2.3. A szubjektív jól-lét kutatásának története	9
2.4. Szubjektív jól-lét elméleti megközelítései	11
2.5. A szubjektív jól-lét demográfiai tényezői.....	14
2.6. Kultúra és életminőség-érzet kapcsolata.....	15
2.7. A pénz boldogít? Easterlin- paradoxon.....	20
2.8. Az életminőség és annak típusai	21
2.9. A boldogság és jól(l)ét mérésének eszközei	25
3. Szekunder kutatási adatok.....	28
3.1. Nemzetközi kutatási adatok	28
3.2. Magyarországi szubjektív jól-lét vizsgálata.....	30
4. Alkalmazott kutatási módszerek	32
4.1. A kutatás célkitűzése.....	32
4.2. A kutatás módszertana	33
5. Eredmények	35
5.1. A minta bemutatása.....	35
5.2. Összehasonlító elemzés	37
5.3. A magyarországi minta klaszterelemzése	46
5.4. Korreláció	51
6. Konklúzió.....	57
7. Összefoglalás	59
8. Mellékletek	61
8.1. Irodalomjegyzék	61
8.2. Táblajegyzék	66
8.3. Ábrajegyzék	66
8.4. Klaszterelemzés eredményei.....	67
8.5. Kérdőívek.....	84
8.5.1. Angol nyelvű.....	84
8.5.2. Magyar nyelvű	90

1. Bevezetés

Mi jut eszünkbe a boldogság szóról, mi számunkra a boldogság legmeghatározóbb tényezője? A család, a barátok, netán anyagi biztonság vagy a karrier? Napjainkban itthon nagyon is központi téma maga a társadalmi jól-lét, az étellel való elégedettség. Köztudott rólunk, hogy pesszimista, örök elégedetlen nemzet vagyunk, de vajon van-e okunk panaszkodni? Mit látunk másképp, mint más nemzetek? Egyáltalán, van-e szignifikáns különbség az egymástól jelentősen eltérő kultúrájú, távoli országok között? Vajon a férfiak vagy a nők elégedettebbek-e az életminőségükkel? Kutatásom során nem az objektív, fizikális erőforrások birtoklásából fakadó jólétre, hanem az adott ország lakosainak a szubjektív, egyéni elégedettségére voltam kíváncsi. Ténylegesen hogyan érzik magukat, mik az egyéni preferenciáik, vonható-e bármilyen párhuzam egy adott országban élő emberek között és ebből fakadóan beszélhetünk-e kulturális háttérből, neveltetésből fakadó különbségekről. Hiszen lehet egy ország egy főre jutó GDP-je nagyon magas, de ez nem feltétlen egyenesen arányos azzal, hogy az adott ország lakosai elégedettek eddigi életükkel, életminőségükkel illetve életkörülményeikkel.

Külföldi kapcsolataimat kihasználva három jelentősen eltérő kultúrájú országban végeztem kutatást, az Egyesült Amerikai Államokban (N=101), Oroszországban (N=100) és hazánkban (N=301). Kutatásom célja, hogy az általam felállított öt hipotézisre választ kapjak. Kutatásom során primer, kvalitatív, online kérdőíves megkérdezést alkalmaztam. Mindhárom országban ugyanazt a hat szubjektív életminőséget befolyásoló területet vizsgáltam:

- családi/baráti viszonyok
- érzelmi jól-lét
- egészségi jól-lét
- anyagi jól-lét
- munka és aktivitás
- környezet minősége

A megkérdezés során mind három országban ugyanazokat a kérdéseket tettem fel, így az adatok összegzése után lehetőségem nyílt összehasonlító elemzést végezni.

2. Szakirodalmi áttekintés

2.1. Boldogság, jólét, jól-lét

Mi is az a boldogság? A mai napig nem adható egzakt válasz erre a kérdésre. Mindenki számára más a boldogság forrása, mindenki számára más jelent, nagyban függ az egyén preferenciájától, látásmódjától. Kezdetnek álljon itt egy idézet Arisztotelésztől, mely nagyon jól szemlélteti, hogy a boldogság mennyire szubjektív fogalom: *„Már aztán arra nézve, hogy valójában mi is hát a boldogság, megoszlanak a vélemények: a nagy tömeg egészen másképp értelmezi, mint a bölcsek. Vannak, akik nagyon is kézzelfogható és nyilvánvaló dolognak tartják: gyönyörnek, gazdagságnak, kitüntetésnek; mások megint mást értenek rajta; sőt akárhányszor ugyanaz az ember hol ezt, hol azt tartja boldogságnak: ha beteg, az egészséget, ha szegény, a gazdagságot”*(ARISZTOTELÉSZ, 1997, p.9.). Kétféle boldogságot különböztetünk meg. A hedonikus boldogság inkább külső tényezőkhöz alapuló, illetve külső célokat szem előtt tartó pozitív állapot, mint például a jutalom. Az eudémonikus boldogság ezzel szemben inkább belső indíttatáson alapuló pozitív állapot, ilyen például a motiváció. Mivel dolgozatomban témája az emberek szubjektív jól-léte, életkörülményeikkel való elégedettsége és annak mérése, így a későbbiekben a boldogság szó alatt az eudémonikus boldogságot fogom érteni (FROMMAN).

Az Etikai kislexikon által megfogalmazott boldogság, véleményem szerint, nagyon pontosan tükrözi, hogy a boldogság, mint fogalom nehezen definiálható, nagyban függ az egyéntől és annak értékrendjétől, és ez által mennyire sokrétű és változatos a boldogság: *„az embernek azt az állapotát jelöli, amely a létfeltételeivel való legnagyobb belső elégedettségnek, élete teljességének és értelmes voltának, emberi rendeltetése megvalósulásának felel meg”* (ETIKAI KISLEXIKON, 1984). A boldogságérzet szoros kapcsolatban áll a már múltbéli eseményekkel, azokhoz társított emlékekkel, illetve nagyban befolyásolja az egyén látásmódja, az élethez való viszonyulása, az, hogy mennyire bizakodó jövőjével kapcsolatban. A különböző élettani és sejtkémiai kísérletek arra engednek következtetni, hogy a megkérdés

során kapott válaszok nem csupán a válaszadó pillanatnyi örömét vagy fájdalmát reprezentálják, hanem az egyén általános boldogságát vagy éppen fájdalmát tükrözik a múlt tényleges és a jövőbeni várakozásain keresztül (SEBESTYÉN, 2005).

Jólét és jól-lét: habár egy betű eltérés van a két szó között, jelentésük mégis meglehetősen eltérő. Jóléten főként anyagi javakat, illetve azok a birtoklását értjük. A jól-lét ezzel szemben az egyén szubjektív érzetére fekteti a hangsúlyt. Arra, hogy ő hogyan érzékeli, mennyire elégedett az életével.

2.2. A szubjektív jól-lét definíciója

Ősidőktől fogva foglalkoztatja az emberiséget annak a kérdése, hogy mik az összetevői a jó életnek, illetve hogy mit jelent a jó élet.

A szubjektív jól-létet tanulmányozó tudósok és kutatók azt feltételezik, hogy a jó élet alapvető összetevője és feltétele az, hogy az ember szeresse az életét. A szubjektív jól-létet úgy határozzák meg, mint az egyes emberek saját magukra vonatkozó racionális és érzelmi értékítéletét. Ezek az értékítéletek egyaránt tartalmazzák az egyes embert ért behatásokra adott érzelmi reakciókat és a megelégedettség kognitív megítélését. Így a szubjektív jól-lét egy igen tág koncepció, ami magában foglalja a kellemes érzések megtapasztalását, a negatív hangulati tényezők alacsony szintjét, valamint az élettel való nagyfokú megelégedettséget egyaránt (DIENER, 1984).

2.3. A szubjektív jól-lét kutatásának története

A történelem során a filozófusok és a vallási vezetők is úgy vélték, hogy az élet teljes megélésének számos jellemzője van, úgy mint a szeretet, a bölcsesség, és a ragaszkodásuktól való mentesség. Az utilitariánusok (haszonelvűek), például Jeremy Bentham, viszont amellet érveltek, hogy a jó élet meghatározó jellemzői az öröm és élvezet jelenléte, valamint a fájdalom és szenvedés hiánya. Így a haszonelvűek voltak a szubjektív jól-lét kutatók intellektuális előfutárai, akik az érzelmek, mentális és fizikai élvezetek és fájdalmak egyéni megtapasztalására koncentráltak. A XX. század elején kezdett teret nyerni a szubjektív jól-lét empirikus kutatása. Már 1925-ben Flugel úgy tanulmányozta a hangulatokat, hogy a kutatásban résztvevő

személyek folyamatosan feljegyezték hangulataikat, hangulatváltozásait, és az ezeket kiváltó eseményeket. Flugel munkássága volt az előfutára a szubjektív jól-lét mérés modern mintavételes módszertanának. A 2. világháború után a kutatók egyszerű kérdőíves megkeresést használva kezdték el kutatni, hogy az emberek mennyire boldogok, mennyire elégedettek az életükkel. A közvélemény kutatók nagyszámú reprezentatív mintát használtak. George Gallup, Gerald Gurin és kollégái, valamint Hadley Cantril voltak a nagyméretű reprezentatív mintákon alapuló becslések úttörői. Olyan egyszerű kérdéseket tettek fel az embereknek, mint pl. „*Mennyire boldog Ön?*”, amire egyszerű válaszlehetőséget kínáltak fel a nagyon boldog- tól a nem nagyon boldog- ig (DIENER, 1984).

Napjainkban Diener (2000) javasolta egy nemzeti index kidolgozását, aminek a segítségével nyomon lehetne követni a szubjektív jól-lét időbeni alakulását, változását. Bár a korai szubjektív jól-lét kutatások igen szűk területre korlátozódtak, így is számos fontos megállapítást és felfedezést tettek. 1969-ben például Bradburn kimutatta, hogy a kellemes és kellemetlen behatások bizonyos fokig független tényezők, nem egyszerűen egymás ellentettjei. Ezért a két hatást külön kell tanulmányozni, hogy teljes képet kapjunk az egyének jól-létéről. Ez a felfedezés fontos hatással volt a szubjektív jól-lét kutatásra. Megmutatta, hogy a klinikai pszichológiának azon törekvése, hogy kiküszöbölje és megszüntesse a negatív állapotokat, nem jár automatikusan együtt a pozitív állapotok előtérbe kerülésével. A fájdalom megszűnése vagy enyhülése nem jár feltétlenül az öröm vagy élvezet ugyanilyen mértékű növekedésével. A szomorúság világtól való megszabadulás nem szükségszerűen változtatja a világot egy boldog helyé. Az 1980-as évekre a szubjektív jól-lét kutatása tudománnyá vált. Számos könyv jelent meg a témakörben. Diener és Such az ezredfordulón egy egész könyvet szentelt a szubjektív jól-lét kultúrák közötti eltéréseinek (DIENER, 1984).

A szubjektív jól-lét kutatás tudományága azóta is gyors ütemben fejlődik. Ennek egyik oka, hogy a nyugati civilizáció országai az anyagi javak olyan bőségét, és a várható egészséges életkor olyan szintjét érték el, ami lehetővé teszi számukra, hogy a pusztán túlélésen túl mást is keressenek az életben. Egy „post materiális” világba értünk, amikor az élet olyan értékeit kutatjuk, amik túlmutatnak a gazdasági bőségen. A szubjektív jól-lét kutatás azért is népszerű, mert különösen demokratikus - értékeli és tiszteletben tartja, amit az egyes ember a saját életéről

gondol. Az emberek nem elégszenek meg azzal, hogy szakértők minősítik az ő életüket; úgy vélik, hogy ebben a kérdésben saját véleményük a perdöntő. Ezen felül azért is virágzik a szubjektív jól-lét kutatás területe, mert globálisan egyre inkább teret nyer az individualizmus. Az individualistákat erősen foglalkoztatják saját érzéseik, és gondolataik, ezért a szubjektív jól-lét kutatás megfelel az idők szavának, a korszellemnek. Végül, de nem utolsósorban, azért is nőtt meg ezen kutatási terület népszerűsége, mert a kutatóknak sikerült tudományos vizsgálati módszereket kifejleszteniük a téma tanulmányozására (DIENER, 1984).

2.4. Szubjektív jól-lét elméleti megközelítései

Arisztotelész briliáns meghatározása óta számos boldogság elmélet fogalmazódott meg. Ezek az elméletek 3 csoportba sorolhatóak: (1) szükséglet kielégítő és cél megvalósító elméletek, (2) folyamat vagy tevékenység elméletek, és (3) genetikusan és személyiség determinált elméletek (DIENER, 1984).

Az első csoportba tartozó elméletek középpontjában az a gondolat van, hogy a feszültségek csökkentése (pl. a fájdalom kiküszöbölése, a biológiai és pszichikai szükségletek kielégítése) elvezet a boldogsághoz. Freud öröme és Maslow hierarchikus szükséglet modellje ezt a megközelítést képviselik. Ezt az elméletet támogatja Omodei és Wearing azon felfedezése, hogy az a mérték, ahogy az egyén szükségletei kielégítésre kerülnek, szoros korrelációt mutat az életükkel való megelégedettség mértékével. A cél elméletek úgy gondolják, hogy az egyének akkor érik el a szubjektív jól-lét állapotát, ha az általuk értékesnek tartott célok megvalósítása felé haladnak. A szükséglet kielégítő és cél megvalósító elméletek képviselői érvelése szerint a feszültségek csökkentése és a biológiai és pszichikai szükségletek kielégítése vezetnek a boldogsághoz. A feszültség csökkentő elméletek egyik következtetése, hogy a boldogság azután jön el, hogy a szükségletek kielégítést nyertek és a célok megvalósultak. Más szavakkal, a boldogság egy vágyott végcél, és az egyén minden cselekvése ezen végcél megvalósítására irányul. Ezek az elméletek összehasonlíthatóak azokkal a boldogság modellekkel, melyek szerint az adott tevékenységben való teljes elmerülés maga biztosítja a boldogságot. Ennek az elméletnek a kiemelkedő képviselője Csíkszentmihályi, aki szerint az

emberek akkor a legboldogabbak, amikor olyan számukra érdekes tevékenységben merülnek el, olyan tevékenységet folytatnak, ami megfelel képzettségüknek és képességeiknek. Ezt a tudatállapotot, ami az ebből a tevékenység általi önmegvalósításból, az annak való teljes önátadásból ered, Csíkszentmihályi (1975) „*flow*”-nak nevezi. Meglátása szerint azok az emberek, akik gyakran részesülnek ebben a flow élményben, rendszerint nagyon boldogok. Hasonlóképpen Cantor és kollégái kiemelik az élet-feladatokban való aktív részvétel fontosságát (CANTOR and BLANTON, 1996). Például Harlow és Cantor (1996) azt találták, hogy az idősebb nyugdíjasok esetében a társadalmi életben való aktív részvétel szoros korrelációt mutat az élettel való elégedettséggel. Sheldon, Ryan és Reis (1996) kimutatták, hogy az emberek boldogabbnak érzik magukat olyan napokon, amikor olyan tevékenységet végeznek, ami belső késztetésből fakad (szórakozás, élvezet, hobbi). A cél elmélet kutatói megegyeznek abban, hogy a fontos életcélok megléte és azok követése kiemelkedő indikátorai a jól-létnek. Éppen ezért a cél elméletek jól kombinálhatóak a feszültség csökkentés és az örömteli tevékenység elméletek egyes elemeivel a szubjektív jól-lét meghatározása során. Azok az emberek, akiknek fontos céljaik vannak az életben, energikusabbak, több pozitív érzellemmel rendelkeznek, és úgy érzik, hogy életüknek célja van. Mind a szükséglet, mind a tevékenység elmélet képviselői hangsúlyozzák, hogy a emberek életkörülményeiben bekövetkező változások hatással vannak a szubjektív jól-létükre. Amikor az egyének közelebb kerülnek céljaik megvalósításához, vagy számukra érdekes tevékenységet végeznek, pozitív jól-létet tapasztalnak. Ugyanakkor más kutatók úgy látják, hogy a szubjektív jól-lét stabilitásának van egy olyan eleme, ami nem magyarázható az emberek életkörülményeinek stabilitásával. Ezek a szakemberek azt hangsúlyozzák, hogy a szubjektív jól-létet nagyban befolyásolják a stabil személyiség jegyek (DIENER, 1984).

A szubjektív jól-lét megítélése tükrözi az egyénnek a környezet változásaira adott kognitív és érzelmi reakcióit. A kutatások azt mutatják, hogy bár az érzelmek változnak, az egyének karakterisztikus érzelmi válaszokat mutatnak a különböző környezeti és élethelyzet változásokra. Ezek a jellemző érzelmi reakciók meglehetősen stabilitás mutatnak hosszú időszakon keresztül. Costa és McRae (1988) kutatásai eredményei a szubjektív jól-lét érzelmi összetevő koefficiensének alapvető stabilitását mutatják egy 6 éves időszakon belül. Ezekből a kutatási eredményekből

számos kutató arra következtetett, hogy, bár az életkörülmények változásai, és a különféle élet-események hatással vannak a szubjektív jól-létre, az emberek általában alkalmazkodnak ezekhez a változásokhoz és eseményekhez, és végül visszatérnek a biológiailag meghatározott beállítódásaikhoz. Példának okáért Diener, Sandvik, és Seidlitz (1993) megállapították, hogy stabilitás szempontjából hasonló eredmények figyelhető meg a szubjektív jól-lét megítélésében azok között, akiknek a jövedelme emelkedett, változatlan maradt, illetve csökkent ugyanabban a 10 éves periódusban. Hasonlóképpen, Costa, McRae és Zonderman (1987) kimutatták, hogy azok szubjektív jól-lét megítélése, akik relatíve változatlan környezetben éltek, semennyivel nem mutatott nagyobb stabilitást, mint azoké, akik életében alapvető változások (válás, megözvegyülés, állás elvesztés) következtek be (DIENER, 1984).

A szubjektív jól-lét megítélésében tapasztalható stabilitás és konzisztencia egyik oka, hogy létezik egy alapvető genetikai összetevő: bizonyos mértékig az emberek boldogságra vagy boldogtalanságra való hajlammal születnek. Tellegen (1988) például olyan egypetéjű ikreket vizsgált, akik születésük után el lettek szakítva egymástól, és összehasonlította őket olyan kétpetéjű ikrekkel, akik szintén szét lettek szakítva egymástól. Hasonlóképpen vizsgált olyan egy ill. kétpetéjű ikreket, akik együtt nőttek fel. A különböző ikertípusok eredményeit összehasonlítva azt találta, hogy a pozitív érzelmi változások 40%-a, míg a negatív érzelmi változások 55%-a genetikai meghatározottságra vezethető vissza. Ezek az eredmények bizonyítják, hogy a környezeti hatások mellett a gének is alapvető szerepet játszanak az életkörülmények változására adott érzelmi reakciókban (DIENER, 1984).

A szubjektív jól-lét megítélésében jelentkező különbségeket az is befolyásolja, hogy az egyes emberek hogyan látják a világot. A kellemes illetve a kellemetlen információkhoz való hozzáférésben mutatkozó eltérések, csakúgy, mint az ezen információk feldolgozásában mutatkozó különbségek szintén befolyásolják a jól-lét megítélését. Bizonyos emberek, személyiség típusok gyakrabban és pontosabban idézik fel a kellemesebb élményeiket, mint mások. Hasonlóképpen bizonyos kognitív beállítódások, mint pl. a remény, az optimizmus, valamint az a tudat, hogy valaki a kezében tartja a sorsát, mind befolyásolják a szubjektív jól-lét megítélését. A boldogság megítélésében nem csak az számít, hogy kik vagyunk, hanem az is, hogyan vélekedünk a saját életünkről (DIENER, 1984).

2.5. A szubjektív jól-lét demográfiai tényezői

A vérmérséklet, a pszichikai beállítottság és a szubjektív jól-lét közötti szoros összefüggés nem jelenti azt, hogy az események és a körülmények irrelevánsak lennének a szubjektív jól-lét szempontjából. A boldogsággal kapcsolatos első nagyobb felmérés arra a következtetésre jutott, hogy mind a személyiség, mind a demográfiai tényezők korrelálnak a szubjektív boldogsággal (WILSON, 1967). Azt állította, hogy a boldog személy "fiatal, egészséges, iskolázott, jól fizetett, extrovertált, optimista, aggodásuktól mentes, vallásos, házas ember, magas önértékeléssel, jó munkamorállal, mérsékelt ambícióval, de nagyfokú intelligenciával rendelkezik, és bármely nemhez tartozhat. Mindazonáltal Cambell, Converse és Rodgers (1976) az amerikaiak jól-létének vizsgálatakor arra a megállapításra jutottak, hogy a demográfiai összetevők, mint a kor, a jövedelem, és a végzettség, nem befolyásolják olyan mértékben a jól-létet, mint ahogy azt korábban feltételezték (DIENER, 1984).

Az elmúlt 30 évben a kutatók szisztematikusan feltérképezték a szubjektív jól-lét demográfiai meghatározóit, tényezőit. Eszerint: (a) a demográfiai tényezők, mint a kor, a nem, és a jövedelem kapcsolatban állnak a szubjektív jól-léttel; (b) ezek hatása általában kicsi; és (c) a legtöbb ember közepesen boldog, így a demográfiai tényezők különbségei csak a közepesen boldog és a nagyon boldog csoportok megkülönböztetésében játszanak szerepet (DIENER and DIENER, 1996). A jövedelem például konzisztensen összefüggést mutat a szubjektív jól-léttel mind az országon belüli, mind az országok közötti vizsgálatok esetében. Azonban mindkét esetben a jövedelem adott időszak alatti változása rendkívül kis mértékben hat a szubjektív jól-létre (DIENER, 1993; DIENER and SUCH, 1998). A jövedelem és a szubjektív jól-lét összefüggésének feltárásához figyelembe kell venni a várakozásokat és a célokat is. Például egy növekvő jövedelem szubjektív jól-létre gyakorolt hatását ellensúlyozhatja, sőt annullálhatja, ha az egyén anyagi vágyai gyorsabban és jobban nőnek, mint a vagyona. A nem és a kor szintén hatással van a szubjektív jól-létre, de ez a hatás meglehetősen kicsi (DIENER, 1984)

Mindezek arra intenek, hogy óvatosan járjunk el a szubjektív jól-léttel kapcsolatos elméletalkotásnál, valamint a különféle tényezők vizsgálatakor.

Például Wilson (1967) arra a következtetésre jutott, hogy a fizikai egészség hatással van a szubjektív jól-létre. Azonban a legújabb kutatások árnyalják a képet. A hatás attól függ, hogy önértékeléses vagy objektív értékeléses módszert alkalmazunk a kérdéses során. Bár az önértékeléses módszer esetén az egészség pozitívan korrelál a szubjektív jól-léttel, a korreláció gyengének bizonyul, ha objektív értékelést használunk (WATTEN, VASSEND, MYHRER and SYVERSEN, 1997) . A szubjektív jól-lét hatással van az egészség érzékelésére, megítélésére, így ez felnagyítja a szubjektív jól-lét és az egészség közötti korrelációt. Úgy tűnik, hogy az a mód, ahogy az egyes emberek szemlélik a világot, nagyobb hatással van szubjektív jól-létükre, mint az objektív körülmények.

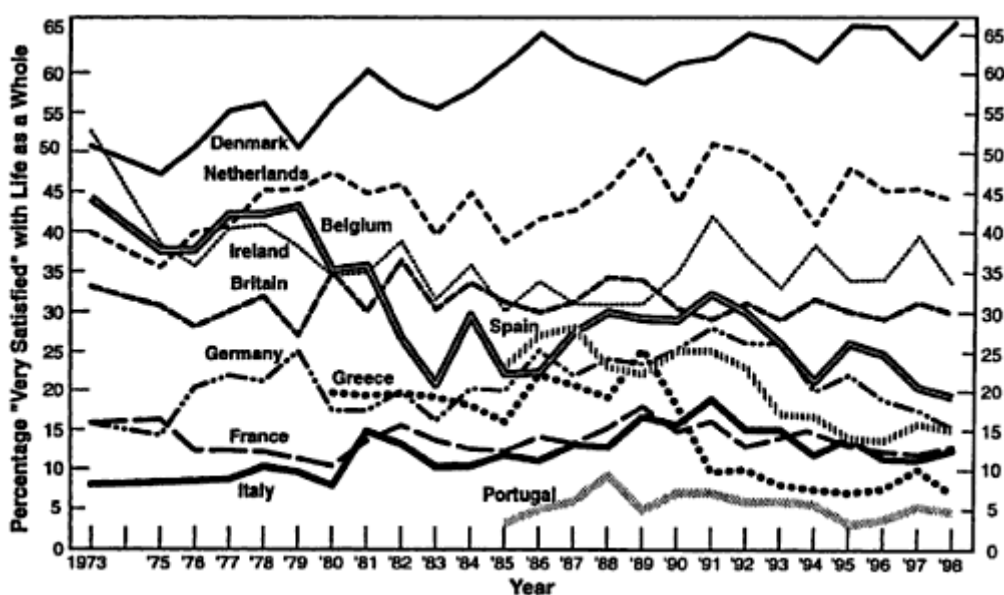
Más demográfiai tényezők, mint például a családi állapot és a vallásos tevékenység, szintén pozitívan korrelálnak a szubjektív jól-léttel. Azonban például a házassági státusz hatása eltér a férfiak és a nők esetében, a vallásos tevékenység hatása pedig attól is függ, hogy mely vallásról van szó. Így az arra a kérdésre adott válasz, hogy egy adott demográfiai tényező növeli-e a szubjektív jól-létet, nagymértékben függ az adott egyén céljaitól, értékeitől, személyiségétől, és kultúrájától (DIENER, 1984).

2.6. Kultúra és életminőség-érzet kapcsolata

Ebben a fejezetben két gondolatmenetet fogok ismertetni és szemléltetni azzal kapcsolatban, hogy mennyire nehéz mérni és egymáshoz hasonlítani két eltérő kultúrájú ország jól-létét. Ennek elsősorban szemantikai és/vagy történelmi okai vannak.

Az emberiség jól-létének kérdése, amely nem csupán anyagi dolgokon alapszik, hanem kiegészül az egyén szubjektív érzésével, megítélésével, nem újkeletű dolog. Már az ókori filozófusok is kutatták, hogy mitől boldog az ember. Később aztán a történelem során a boldogságot az anyagi dolgok meglétével párosították. - Bár itt sorolhatnék kivételeket, mint pl. India, ahol a szegény ember annak örül, hogy nem állat vagy növény formájában született újjá, vagy az indián kultúra, melyben egyáltalán nem a vagyonnak, személyes tárgyainak volt kiemelt

szerepe. „*Indian giver*” (indián ajándékozó), mondja az amerikai, ekkor arra gondol, hogy az indián kultúrában egy idegen személy számára azt adjuk ajándékként, ami számunkra a legfontosabb. Az már más kérdés, hogy az amerikai nyelvben ez negatív konnotációt kapott (azt a személyt jelenti, aki előbb odaajándékozza a számára legtöbbet jelentő tárgyat, majd később vissza akarja azt kapni). Kutatásaim során, legnagyobb bánatomra, nem állt módomban távol-keleti kultúrákat vizsgálni, de úgy vélem, ez a két példa is jól szemlélteti azt, hogy a kultúra és annak normái mennyire befolyásolják értékrendünket, azt, hogy saját helyzetünket mihez viszonyítjuk, és ez miképp hat az élettel való elégedettségünkre.

1. ábra: Nemzetek élettel való elégedettsége 1973-1998

Forrás: Inglehart Klingemann: Genes, Culture, Democracy and Happiness, p.167

Ronald Inglehart és Hans-Dieter Klingeman arra az érdekes következtetésre jutott, hogy különböző országok jól-léti szintjének felmérése és összehasonlítása szemantikai nehézségekbe ütközhet, emiatt pedig nem feltétlen a valóságot fogja tükrözni. Feltevésüket arra alapozták, hogy az Európai Unió által végzett Euro Barometer felmérés során évről-évre megfigyelhető volt, hogy a dánok közel ötször elégedettebbek voltak az életükkel, mint a franciák, az olaszok vagy a németek. Ennek magyarázata pedig a kutatók szerint a nemzetek nyelvi különbségeiben rejlik, hiszen az angol „satisfied”(elégedett) szó feltehetőleg más érzelmi színezettel és intenzitással bír, mint a német „zufrieden” vagy az olasz „sodisgatto” vagy a francia „satisfait” (INGELHART-KLINGEMANNI, 2000, p. 165-167).

A másik gondolat kísérlet inkább arra fekteti a hangsúlyt, hogy befolyásolja-e a szubjektív jól-lét érzetet, hogy az adott ország/ nemzet individualista, vagy inkább kollektivista múlttal rendelkezik. Vajon mennyire határozza meg egy nemzet jól-létét, hogy rendelkezik-e „kommunista” múlttal? Először az individualista országok /nemzetek jellemzőit szeretném ismertetni, mert az utóbbi sokkal komplexebb magyarázatot igényel. Az individualista kultúrával rendelkező országok legfőbb jellemzője, hogy már gyerekkortól az „én központúságra” nevelnek. Az ember a saját szerencséjének a kovácsa, a társadalomban az individuum kap kiemelt szerepet. Ennek tipikus példája az amerikai társadalom. Ha valakinek nem volt szerencséje személyesen is belekóstolni az amerikai kultúrába, elég, csak az amerikai filmekre gondolnunk, ahol a nebulókat már fiatal koruktól arra nevelik, hogy álljanak ki személyes véleményükért, saját gondolataikat mondják el pl. egy iskolai óra keretein belül. Az egyén feladatai előbbre valóak az egyén kapcsolatainál. Véleményem szerint ebben nem feltétlen a munka iránti elhivatottság játszik szerepet, hanem sokkal inkább az amerikai társadalom rendkívül rugalmas és hihetetlenül mobilis volta. Életük során rengetegszer költöznek, és európai ember számára elképzelhetetlen távolságokat tesznek meg egy ország határain belül. Ezért is alakulhatott ki bennük egyfajta felszínesség a kapcsolatokat illetően, hiszen a kapcsolatoknak sokszor nincs idejük elmélyülni. Ezzel szemben a kollektivista társadalmak alappillére a „mi központú” gondolkodás, bármit cselekszik is az egyén, az a közösség javát szolgálja. Nem preferálja az egyediséget, az egyéni véleményalkotás erősen befolyásolt a csoport által. Az individualista szemlélettel szemben az előrejutás, illetve a karrier elsődleges feltétele nem az egyéni teljesítmény és képesség, hanem a kor, az azzal járó tisztelet és a protekció. Az individualista nemzeteknél nagy jövedelem különbségek vannak, amelyek társadalmilag elfogadott, ezzel szemben a kollektivista társadalmak tagjai nagyjából hasonló életszínvonalon élnek, sokkal kisebb az egyéni életszínvonalak közti differencia.

1. táblázat: Hofstede kollektivista/individualista dimenziói és annak jellemzői

	Alacsony individualizmus KOLLEKTIVIZMUS	Magas individualizmus INDIVIDUALIZMUS
Jellemzői	<ul style="list-style-type: none"> - Mi központú gondolkodás, önmeghatározás elsődleges alapja és vonatkoztatási pontja a közösség - Az egyéni véleményalkotás erősen befolyásolt a csoport által - Felelősség elsősorban a csoporttal szemben - Kapcsolatok fontosabbak a feladatoknál - A csoporttagok közti összhang, harmónia fontossága - Magánélet és munka nem válik élesen szét - Előrejutás és a karrier elsősorban a korral és a lojalitással és protekcióval függ össze - Az „arc” elvesztése és szégyen (a látszat mindenek felett) 	<ul style="list-style-type: none"> - Én központú gondolkodás, az egyén kiemelkedő szerepe - Önálló véleményalkotás - Az egyéni felelősségvállalás fontossága - A feladatok fontosabbak a kapcsolatoknál - Az egyén önállósága a fontos - Magánélet és munka élesen elkülönül - Előrejutást és a karriert elsősorban a teljesítmény határozza meg - Az önbecsülés elvesztése és büntudat
Országok	Volt szocialista országok	USA

Forrás: (<http://www.niklasblanke.com/hofstede---national-culture.html>), saját fordítás

Ingelhart és Klingemann arra a megállapításra jutottak, hogy azok az országok, melyek hosszú ideig voltak „kommunista” berendezkedésűek, (kollektivista társadalmak) azokban az országokban sokkal alacsonyabb a szubjektív jól-lét, mint a gazdaságilag fejletlenebb országokban, mint pl. India vagy Bangladesh. Érdekességképpen érdemes megemlíteni, hogy a kutatók szerint a protestáns múlttal rendelkező országok általában magasabb szubjektív jól-léttel rendelkeznek, mint a nem protestáns országok, mely párhuzamba hozható azzal, hogy ezen országok többsége a fejlett nyugati társadalomhoz tartozik. . Ez azért is

érdekes, mert az olyan országok, amelyek egyaránt rendelkeznek protestáns és kommunista múlttal, - ilyen például Lettország és Észtország- magasabb szubjektív jól-lét figyelhető meg, szemben azokkal az országokkal, amelyek csak „kommunista” múlttal rendelkeznek (INGELHART-KLINGEMANNI, 2000). Felvetődik a kérdés, hogy a Szovjetunió összeomlásának és az ezt követő recesszióknak van-e köze az utódállamokban általánosan tapasztalható alacsony szubjektív jól-léthez? A Szovjetunió felbomlását követően az az érdekes tendencia figyelhető meg, hogy a demokratikus politikai berendezkedés nem növelte az államok szubjektív jól-létét, sőt a kilencvenes években annak éles csökkenése volt megfigyelhető. Ennek okai sok egymással szorosan összefüggő tényezőre vezethetők vissza. A „kommunizmus” erősen a kollektívizmusra épített, ahol nagyjából (egy szűk politikai elit kivételével) mindenki hasonló színvonalon élt. A kommunizmus felbomlásával megváltoztak a piaci és gazdasági feltételek (pl. munkahelyek, sőt teljes iparágak megszűnése) teljesen átalakult a társadalmilag elfogadott és követendő értékrend, ennek következtében a társadalomban megjelent az addig szinte ismeretlen létbizonytalanság és értékválság.

2. táblázat: Kommunizmus megszűnésével járó rendszerváltozások

<p>Politikai rendszerváltás: Diktatúra -> Demokrácia</p>	<p>Technológia rendszerváltás: Indusztriális -> Modern (számítástechnikai)</p>
<p>Gazdasági rendszerváltás: Tervutasításos gazdaság-> Piacgazdaság</p>	<p>Kulturális rendszerváltás: Félig zárt -> Nyitott</p>

Forrás: Saját szerkesztés

Gondoljuk csak meg: ezeknek az országoknak 20 év alatt kellett megbirkóznia egy politikai rendszerváltással, diktatúrából hirtelen demokrácia lett. Az addigi tervutasításos gazdaság helyett, mikor az állam határozta meg, miből mennyit kell termelni, hirtelen piacgazdasággal találták szembe magukat. Nem utolsó sorban végbement egy technológiai rendszerváltás is. A korábbi ipari társadalom helyébe szolgáltatások elsődlegességén alapuló társadalom (technológiai rendszerváltás) lépett. Mindezeket felül lezajlott egy kulturális rendszerváltás is. A

korábbi félig zárt kultúrából, ahol az állam nagyban meghatározta, hogy milyen információ jut el a társadalom tagjaihoz, hirtelen kitért a világ, információk zöme árasztotta el a lakosságot. E négy tényező bármelyikének megváltozása önmagában is komoly változással járna, így, hogy a négy tényező egyszerre változott meg, az gyökeresen átalakította a társadalom tagjainak közérzetét. Felmerül a kérdés, hogy okolhatjuk-e kizárólag a rendszerváltást az itthon kialakult általános rossz „hangulatért”? *„Szokás a rendszerváltozást követő gazdasági recessziót okolni az alapvetően rossz anyagi közérzetért Magyarországon – akárcsak a többi volt szocialista országban –, azonban önmagában ezzel nem lehet magyarázni. Már csak azért sem, mert már a rendszerváltást megelőzően, a 80-as években is az életszínvonaluk jövőbeli alakulása tekintetében a magyarok voltak a legpesszimistábbak Kelet-Európában (Sági, 2000), később ez a helyzet csak tovább romlott. Egy összehasonlító vizsgálat szerint az életszínvonal jövőbeni alakulását mindössze egy volt szovjet tagállamban, Ukrajnában prognosztizálták pesszimistábbnak, mint hazánkban.”* (MÁRFI, in UTASI, 2007, p.8)

2.7. A pénz boldogít? Easterlin- paradoxon

A mai napig rengeteg vita övezi ezt a kérdést. Az elmúlt évtizedekben számos kutató foglalkozott a kérdéssel és végzett empirikus kutatást. Richard Easterlin 1974-ben végzett kutatása során azt vélte felfedezni, hogy gazdasági teljesítmény növekedése, illetve az egyén jólétének növekedése nem szükségszerűen, automatikusan vonja maga után az egyén szubjektív jólétének növekedését. Ezt Easterlin paradoxonnak nevezzük. Easterlin állítását a mai napig vita övezi, azonban számos kutatás igyekszik alátámasztani hipotézisét. Kutatók arra mutattak rá, hogy a pénz egy bizonyos jövedelmi határon túl már nem befolyásolja az egyén boldogságát és szubjektív jólétét. Ennek magyarázata az, hogy az alapvető szükségletek kielégítésén túl a materiális javak és azok birtoklása már nem okoz akkora örömet/boldogságot.

Természetesen vannak, akik cáfolják Easterlin állítását. Betsey Stevenson és Justin Wolfers a Gallup-féle kutatási adatokra támaszkodva *„Economic Growth and Subjective Well-Being”* 2008-as tanulmányukban azt állították, hogy az egy főre jutó GDP és a boldogságérzet között igenis van oksági kapcsolat, méghozzá pozitív

irányú. Ezt követően Easterlin 2010-ben újabb kutatást végzett 37 ország bevonásával, melynek során állítását ismét igazolni vélte. Easterlin ugyanakkor hangsúlyozta, hogy az általam is kifejtett kulturális különbségek, valamint az eltérő normák megnehezítik a nemzetek közötti összehasonlítást, és ezek a különbségek torzítják a kapott eredményeket (FROMMAN).

Általánosságban tehát elmondható, hogy a gazdag emberek némileg boldogabbnak mondhatóak az átlagembereknél. A mély szegénység viszont egyértelműen képes boldogtalanná tenni az embert. Mindazonáltal egy dolog elmondható: a XXI. század modernkori társadalma túlságosan pénz központú. Szubjektív jól-lét kutatások kimutatták, hogy azok az emberek, akiknek a materialista javak jelentik az értéket, sokkal nagyobb valószínűséggel rendelkeznek alacsonyabb szubjektív jól-léttel.

2.8. Az életminőség és annak típusai

Az életminőségnek két aspektusa van, egy objektív és egy szubjektív, melyekre dolgozatomban még részletesebben kitérek. A szubjektív életminőséget jól szemlélteti a következő idézet *„Életminőségen először is jó életfeltételeket értünk, amelyek összefüggnek a pozitív szubjektív közérzettel. Az egyének és csoportok életminőségét az egyes életfeltételek és a szubjektív közérzet komponenseinek összessége határozza meg”* (GLATZER und ZAPF,1984).

Dolgozatomban arra keresek választ, vajon tényleg befolyásolja-e egy személy életszínvonalával, életminőségével kapcsolatos érzéseit az, hogy milyen kultúrába születik, nevelkedik. Mennyire határozza meg szülőhazája az egyén értékrendjét, és ez miképp befolyásolja elégedettségérzetét. Ennek jobb megértéséhez szükséges néhány kulcsfogalom megismerése.

Alapvetően megkülönböztetünk objektív és szubjektív életminőséget. A szubjektív életminőség alapja az objektív életminőség. A különbség abban rejlik, hogy míg az objektív életminőség (*welfare*) objektíven mérhető tényezőkön alapszik, mely külső mutatók –jóléti mutatók- alapján leírható elemekből áll, addig a szubjektív életminőség, azaz a jól-lét (*wellbeing*) az egyén elégedettségén, érzékelésén alapszik. Az előbbi életminőség megközelítésen alapszik a skandináv

életminőség-modell (Level of Living-approach; Erikson, 1993), mely az objektív tényezőkre, materiális javakra, erőforrások birtoklására fekteti a hangsúlyt. Ezzel szemben az amerikai életminőség-modell (Quality of Life; Camobell-Converse-Rodgers 1976) az egyén szubjektív érzékelésén, értékelésén, életszínvonalával való elégedettségén alapszik, mely attitűd skálán mérhető (UTASI,2006).

E két modell ötvözeteként jött létre Erik Allardt életminőség megközelítése (1993), amely a Maslow piramishoz hasonlóan, három hierarchikus szükségleti szintet különböztet meg. Minden szinthez hozzárendel objektív indikátorokat és az azokhoz kapcsolódó szubjektív attitűdöket egyaránt (UTASI, 2007).

	Objektív indikátorok	Szubjektív indikátorok
Having Materiális és nem személyes szükségletek	Az életszínvonal és a környezeti körülmények objektív mérése	Szubjektív érzések: az életkörülményekkel való elégedetlenség / elégedettség
Loving Szociális szükségletek.	Másokhoz fűződő kapcsolatok objektív mérése	Kapcsolatokkal való szubjektív elégedetlenség / elégedettség
Being Személyes fejlődés szükségletei.	A társadalomhoz és a természethez fűződő viszony objektív mérése	Az elidegenedés vagy személyes kiterjedés szubjektív érzése.

2. ábra: Allardt életminőség-modellje

Forrás: Allardt: Having, Loving, Being- An alternative to the Swedish Model of Welfare Research (UTASI, 2006, p. 287)

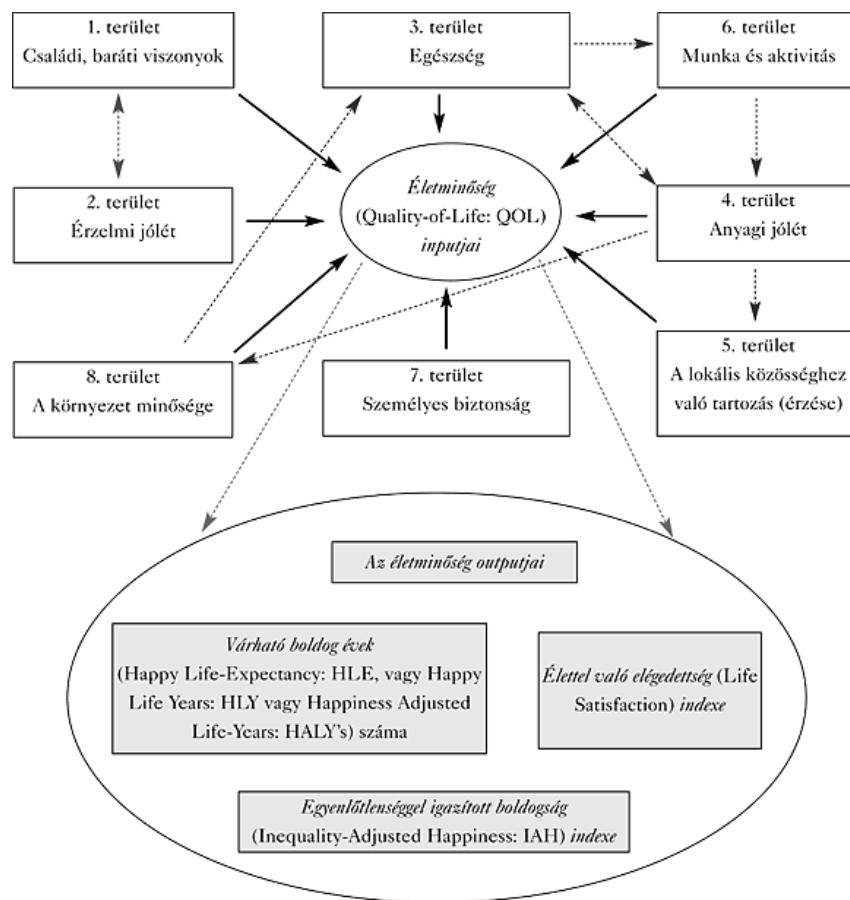
Allardt modelljében - Maslow szükségletpiramisával ellentétben- nem teszi függővé a magasabb rendű szükségletek kielégülését az alacsonyabb szinteken elhelyezkedő szükségletek kielégülésétől (UTASI, 2006). Emellett az egyes szinteken az objektív tényezőkhöz hozzákapcsolta azok szubjektív megközelítését. Ezenfelül a különböző szinteken a különböző objektív tényezőkhöz hozzákapcsolta azoknak szubjektív megközelítését is. (UTASI, 2007)

	Szubjektív megítélés	
Objektív életfeltételek	Jó	Rossz
Jó	JÓLÉT	DISSZONANCIA
Rossz	ADAPTÁCIÓ	DEPRIVÁCIÓ

3. ábra: Wolfgang Zapf életminőség-konceptiója

Forrás: (UTASI, 2006, p. 287)

Zapf koncepciója szerint a piac és az önkéntes szervezetek éppúgy felelősek az emberek magas életminőségéért, mint maga az állam és annak tagjai. Szerinte jólét akkor áll fent, ha az objektív életfeltételek jók, és annak szubjektív megélése, megítélése is pozitív. Értelemszerűen depriváció pedig akkor áll fent, ha az életminőség mindkét oldala negatív, azaz rossz életfeltételekhez negatív megítélés párosul. Kognitív disszonancia abban az esetben áll fent, ha jó objektív tényezőkhöz negatív megítélés párosul. Adaptáció akkor áll fent, ha az egyén objektív életfeltételei rosszak, azonban elvárásait a lehetőségeihez igazítva, adaptálva azokat mégis jónak éli meg (UTASI, 2006).

4. ábra: Rahman életminőség-modell

Forrás: (KOVÁCS, 2007)

Fontos kiemelni Rahman Rahman életminőség- modelljét, mivel kutatásom nagyrészt az általa felvázolt fő input területeken alapszik. Rahman modellje azt feltételezi, hogy a nyolc különböző fő input elem „betáplálása”, és azok interakciója nagy valószínűséggel jó életminőséget indukálnak. Bár Rahman elmélete csak hipotézis, mégis számos kutatás igazolni látszik a fenti nagyfokú korrelációt. A modell outputja- a betáplált inputok hatására létrejövő eredmény- azt fejezi ki, hogy egy közösség tagjai átlagosan és előreláthatóan hány boldog évet érnek meg (KOVÁCS,2007).

2.9. A boldogság és jól(l)ét mérésének eszközei

Egészen a XX. század második feléig inkább a filozófusokat foglalkoztatta a boldogság forrása és annak problémája. A boldogságkutatás legfőképpen Ruuth Veenhoven nevéhez fűződik, aki úgy véli, az életminőség mérésére a boldogság a legjobb indikátor (UTASI, 2006).

Az elmúlt pár évtizedben számos kísérletet tettek arra, hogy olyan mutatót dolgozzanak ki, amely ténylegesen reprezentálja egy adott országban élő emberek jól-létét. Az ma már bizonyos, hogy a GDP, mint jóléti mutató, korántsem a legjobb indikátor. Igaz, ha szigorúan értelmezzük, a GDP a gazdaság teljesítményének a mérőszáma, nem pedig jóléti mutató. Így nem meglepő az sem, hogy a boldogság és a GDP közötti korreláció korántsem mondható erősnek. A GDP ugyanis erőteljesen a materiális javakra koncentrál, a nem piaci teljesítményt ugyanakkor nem veszi számításba. Ezen kívül számtalan egyéb olyan tényezőt figyelmen kívül hagy, melyek jelentős hatással vannak a jólétre. Többek között éppen az előbb felsorolt hiányosságok orvoslására számos új jóléti mutató megalkotására került sor.

3. táblázat: Jóléti mutatók

Adjusztált GDP	<ul style="list-style-type: none"> • MEW • ISEW • GPI.
Új mutatók a GDP helyett	<ul style="list-style-type: none"> • HDI • HPI • EF
Kiegészített GDP	<ul style="list-style-type: none"> • NAMEA • GEEA

Forrás: (TÖKÉS, 2011) saját szerkesztés

Az *adjusztált GDP* mutatócsalád alapját maga a GDP képezi, viszont korrigálják azt különböző pénzben kifejezett gazdasági, környezeti, valamint társadalmi faktorokkal. A Measure of Economic Welfare (MEW) figyelembe veszi

az oktatásra, valamint az egészségügyre szánt kiadásokat is, és azokat beruházásnak tekinti. Az Index of Sustainable Economic Welfare (ISEW) figyelembe veszi a környezetszennyezést, az egészségkárosodást, valamint fogyasztási egyenlőtlenségek módosulásainak jólétre gyakorolt hatását. A Genuine Progress Indicator (GPI) az ISEW-hez hasonlóan társadalmi és környezeti faktorokat is figyelembe vesz (CSETE, 2012).

Az új mutatók alapja már nem a GDP, hanem a jólétet kifejezetten az átlagos boldogságon, elégedettségen, fejlődésen keresztül hivatott mérni (TÖKÉS,2011). A Human Development Index (HDI) egy olyan mutatószám, melynek alapját a születéskor várható élettartam, az oktatás illetve az életszínvonal képezi (<http://hdr.undp.org/en/humandev>). A Human Poverty Index (HPI) olyan tényezőkből adódik össze, mint az írni-olvasni nem tudók aránya, a lakosság hány százaléka nem jut tiszta ivóvízhez, vagy nem részesül megfelelő egészségügyi ellátásban (<http://www.volint.it/voleng/scuola/1svumano/s08/s08t02.htm>). Szintén ebbe a csoportba sorolható a Happy Planet Index (HPI), melyet pár sorral lejjebb részletesebben is kifejték. Az Ecological Footprint (EF), magyarul ökológiai lábnyom, azt mutatja meg, hogy mennyire veszi igénybe egy adott ország a természet erőforrásait (http://wwf.panda.org/about_our_earth/teacher_resources/webfieldtrips/ecological_balance/eco_footprint/).

A kiegészített GDP mutatók esetében a GDP-hez újabb dimenziókat társítanak, melyek társadalmi vagy környezeti - esetleg mindkettő- információkat foglalnak magukba. A National Accounting Matrix with Environmental Accounts (NAMEA), valamint a German Environmental Economic Accounting (GEEA) az adott ország gazdaságának és környezetének viszonyát vizsgálja. Azt hogy mennyi az adott ország károsanyag kibocsátása, mennyi károsanyag jut a levegőbe, a vízbe (<http://www.citepa.org/en/activities/emission-inventories/namea>; https://www.destatis.de/EN/Publications/Specialized/EnvironmentalEconomicAccounting/Policyuse.pdf?__blob=publicationFile).

Három mutatót fogok részletesebben ismertetni, melyekre a későbbiekben, mint szekunder adat fogok hivatkozni. A Boldog Bolygó Index-et (HPI) 2006-ban vezették be a GDP helyettesítésére. Ez az Index az emberek életminőségének egy

olyan integrált mutatója, melynek alapjául nem a materiális javak birtoklásából eredő gazdagság szolgál, hanem az emberei létből fakadó, az egészség és a boldogság iránti természetes vágy. A HPI az emberi jól-lét elérésének ökológiai hatékonyságát méri, és három különálló jelzőszámot foglal magába: a várható élethosszt, az étellel való elégedettséget, és az ökológiai lábnyomot (<http://ecopedia.hu/happy-planet-index>).

Az Egyesül Nemzetek Szövetsége (ENSZ) idén harmadik alkalommal jelentette meg a Világ Boldogság Riportját (WHR). Ez a mutató nem csupán az országok GDP-jét veszi figyelembe, hanem további szociális ellátásra vonatkozó, népegészségügyi, pszichológiai stb. mutatókat is integrál, és ezek együttese alapján készíti el az országok boldogság indexét. Dolgozatom témájának szempontjából a legkiforrottabb és legátfogóbb világméretű jól-léti kutatási módszer, Gallup Healthways State of Global Well-Being. Magyar nyelvű szakirodalom hiányában saját fordításban mutatom be a kutatást. Gallup Healthways State of Global Well-Being felmérés során figyelembe veszik, hogy a megkérdezett személyt a megkérdezést megelőző napon érte-e valami erős inger, ami kihat jelenlegi állapotára. A megkérdezetteknek öt témakörben tesznek fel kérdéseket, az egyén személyes fizikai, anyagi, fizikai, közösségi és személyes jól-létével kapcsolatban. A módszer során ötfokú attitűd skálát alkalmaznak, melyen a” teljesen egyetértek (1)”-től az „egyáltalán nem értek egyet (5)”-ig tudja a megkérdezett személy jelölni az elégedettségét (http://info.healthways.com/hubfs/Well-Being_Index/2014_Data/Gallup-Healthways_State_of_Global_Well-Being_2014_Country_Rankings.pdf).

3. Szekunder kutatási adatok

3.1. Nemzetközi kutatási adatok

Ahogy azt a fentiekben már kifejtettem, a GDP nem a legalkalmasabb mutató a jól-lét mérésére, ugyanis a jól-lét szorosan a boldogsággal mutat szoros korrelációt. Ha összehasonlítjuk az országok egy főre jutó GDP alapján készült rangsorát a boldogság index alapján készült rangsorral, láthatjuk, hogy a két mutató által meghatározott sorrend szignifikánsan eltér egymástól.

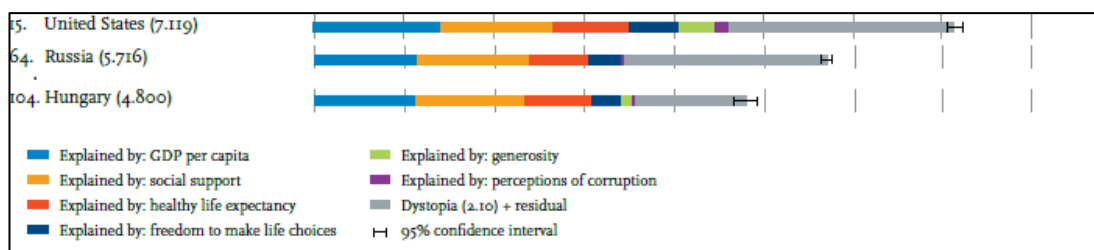
3 records Page			
Country or Area	Year	Item	Value
Hungary	2013	Gross Domestic Product (GDP)	13,403
Russian Federation	2013	Gross Domestic Product (GDP)	14,680
United States	2013	Gross Domestic Product (GDP)	52,392

5. ábra: Egy főre jutó GDP (2013)

Forrás: UN data

(<http://data.un.org/Data.aspx?q=GDP+per+capita&d=SNAAMA&f=grID%3a101%3bcurrID%3aUSD%3bpcFlag%3a1>)

A fenti táblázatban az Egyesült Nemzetek Szövetsége (ENSZ) által közölt 2013-as egy főre jutó GDP látható országonként. Az USA egy főre jutó GDP-je megközelítőleg három és félszer nagyobb, mint a másik két országé.

6. ábra: Világ Boldogság Riport (2014)

Forrás: World Happiness Report (<http://worldhappiness.report/download/>)

Abban az esetben, ha a GDP szorosan korrelálna a boldogsággal, akkor az Egyesült Államoknak kellene a három ország közül a legboldogabbnak lennie, hiszen közel háromszorosa az egy főre eső GDP az USA esetében. Más tekintetben, mivel Oroszország és Magyarország egy főre jutó GDP-je nagyon közeli értéket mutat, arra a következtetésre kellene jutnunk, hogy a két ország lakói megközelítően egyformán boldogok. A Világ Boldogság Riportja figyelembe veszi az adott ország GDP-jét, és ez alapján a feltevés igaznak bizonyul, de még így is nagy különbség figyelhető meg Magyarország és Oroszország rangsora között. A Világ Boldogság Riportja az Egyesült Amerikai államokat a 15. helyre sorolja, Oroszországot a 64, míg hazánkat 104. helyre

HPI Rank	Colour Rank	Country	Sub-Region	Life Expectancy	Well-being (0-10)	Footprint (gha/capita)	Happy Planet Index
104	114	Hungary	7b	74,4	4,7	3,6	= 37,4
105	115	United States of America	2b	78,5	7,2	7,2	= 37,3
122	110	Russia	7c	68,8	5,5	4,4	= 34,5

7. ábra: Boldog Bolygó Index (2014)

Forrás: Happy Planet Index (<http://www.happyplanetindex.org/data/>)

Ezzel szemben, ha megvizsgáljuk a Boldog Bolygó 2014-es adatait, a három ország boldogság indexe nagyon hasonló, sőt, ami megdöbbenő számomra, hogy mi magyarok, igaz nem sokkal, boldogabbak vagyunk, mint az amerikaiak. A két mutató közti különbséget többek között az magyarázza, hogy míg a Világ Boldogság

Riportja figyelembe veszi az egy főre jutó GDP-t, addig a Boldog Bolygó Index figyelmen kívül hagyja azt.

23. United States	30.5	22	24	22	41	31
47. Russia	23.0	37	45	29	66	89
75. Hungary	16.5	76	81	56	107	72

8. ábra: Gallup-Healthways Global Well-Being Index (2014)

Forrás: Gallup-Healthways Global Well-Being Index,
 (http://info.healthways.com/hubfs/Well-Being_Index/2014_Data/Gallup-Healthways_State_of_Global_Well-Being_2014_Country_Rankings.pdf)

A 2014-es Gallup Healthways State of Global Well-Being felmérés során szemmel láthatóan nagy különbségek vannak az általam vizsgált három ország rangsorában. Nem meglepő módon-e három ország közül az Amerikai Egyesült Államok foglalja el a legelőkelőbb, 23. helyet, majd ez után következik Oroszország 47. és öt követi hazánk a 75. helyen. Az én szemszögemből a Gallup féle jól-léti kutatás a legérdekesebb, így a későbbiekben az általam végzett kutatás eredményeit is ehhez a felméréshez fogom hasonlítani. Számomra viszont megdöbbentő, hogy Magyarország és Oroszország között ekkora a jól-léti különbség figyelhető meg. Laikusan azt gondolnám, hogy nagyjából hasonló lehet az étellel való elégedettség e két ország esetében, tekintettel arra, hogy volt szocialista államokról beszélünk, hasonló értékrend és kultúra alakult ki.

3.2. Magyarországi szubjektív jól-lét vizsgálata

Magyarországon 2013-ban a szubjektív jól-lét mérésére közel 18 ezer fős megkérdezést végzett az Eurostat. A kutatásból három fő részt emelek ki és részletezek, melyek érintik az általam végzett kutatást is.

A válaszadók egy 0-10-ig terjedő skálán (0= *egyáltalán nem elégedett*; 10= *teljesen elégedett*) jelölték, hogy összességében mennyire elégedettek életükkel. A kutatásban résztvevő fiatal felnőttek a legelégedettebbek, több mint a felük nagyon elégedett életével, azonban a kor előrehaladtával ez az elégedettség folyamatosan

csökken. Míg 16-64 évesek körében általánosságban a nők elégedettebbek életükkel, addig 65 éves kortól már a férfiak elégedettebbek. A *nagyon elégedettek* arányában ugyanez a tendencia figyelhető meg nemek szerinti megoszlásban tekintetében. Ugyanakkor az is elmondható, hogy a *nagyon elégedettek* aránya korcsoportonként minden esetben 10 % alatti, és a teljes minta csupán 6,2 % nagyon elégedett életével. Iskolai végzettség tekintetében megfigyelhető, hogy a végzettség növekedésével az élettel való általános elégedettség is emelkedik.

Ezt követően a társadalomban való hasznosságérzetet mérték, melyre a válaszadó szintén egy 1-10-ig (0 = egyáltalán nem tartalmaz, 10 = kifejezetten tartalmaz) terjedő skálán tudta értékelni az állításokat. A nők átlagosan tartalmasabbnak értékelik tevékenységeiket a férfiaknál. Foglalkozás tekintetében a tanulók érzik a leghasznosabbnak (7,96), míg a munkanélküliek érzik a legkevésbé hasznosnak tevékenységeiket (5,37). Az is kimutatható, hogy az iskolai végzettség nagyban meghatározza a végzett tevékenység hasznosságérzését. Minél magasabb a válaszadó iskolai végzettsége, annál tartalmasabbnak ítéli meg tevékenységeit.

A személyes kapcsolatok, bizalom az emberekben témakör esetében egy eldöntendő kérdést tettek fel, melyre igennel vagy nemmel felelhettek a megkérdezettek („*Van-e kivel megbeszélnie személyes dolgait*”). Nemek szerint nincs különbség, azonban a magányosság valószínűsége az iskolai végzettség növekedésével nő. Kor tekintetében a 18-24 évesek aránya a legkisebb (1% alatti), akiknek nincs kivel megbeszélni dolgaikat. Ez az arány a kor előrehaladtával fokozatosan növekszik. A megkérdezettek 2,8 %-a nem tudja megbeszélni mással a dolgait és 2,83 %-a a megkérdezetteknek nem tud kihez fordulni baj esetén. A személyes kapcsolatokkal való elégedettséget ismételten egy 1-10-ig terjedő skálán tudták értékelni (0= *egyáltalán nem elégedett*; 10= *teljesen elégedett*). A kor tekintetében az idősebbek a legkevésbé elégedettek, míg a 16-34 évesek a leginkább elégedettek személyes kapcsolataikkal. Az iskolai végzettséget tekintve az érettségeivel nem rendelkezők a legkevésbé elégedettek (7,33), míg az érettségivel, illetve felsőfokú végzettséggel rendelkezők személyes kapcsolataival való elégedettsége között nincs szignifikáns különbség (KSH, 2014).

4. Alkalmazott kutatási módszerek

4.1. A kutatás célkitűzése

Kutatásom fő célja, hogy eltérő kultúrával rendelkező országok jól-létét vizsgáljam. Külföldi kapcsolataimat kihasználva Oroszországban, az Egyesült Amerikai Államokban, valamint Magyarországon végeztem kutatást. E három ország jelentősen más normákkal és gazdasági helyzettel rendelkezik, így szubjektív jól-létüket is más-más tényezők befolyásolhatják. Kutatásom során ezeket a tényezőket vizsgáltam, majd a kapott eredményeket elemeztem. Továbbá célom volt, hogy választ kapjak arra, vajon az egyéni boldogság és a jövedelem között van-e valamilyen kapcsolat, illetve ha van, akkor az mennyire erős. Ezenfelül azt szerettem volna megtudni vizsgált országoként, hogy mindent összevetve a nők vagy a férfiak elégedettebbek-e az életükkel. Az embereknek mi jelenti a boldogságot? Talán a családjuk /barátaik, a pénz, netán a karrier? A következőkben nemzetközi szinten ezekre keresem a választ, hazánkban pedig mélyrehatóbb elemzéseket is végzek.

A három ország összehasonlító elemzésére felállított hipotéziseim:

- H1: Feltételezem, hogy kutatási eredményeim alapján a magyarok a legelégedetlenebbek a jól-létükkel kapcsolatban.
- H2: Feltételezem, hogy a kutatásban résztvevő nők elégedettebbek eddigi életükkel, mint a férfiak.
- H3: Feltételezem, hogy a kutatásomban résztvevő három országban más-más a boldogság legmeghatározóbb tényezője.

A Magyarországi mintára külön felállított hipotéziseim:

- H 4: A magyar válaszadók véleménye alapján feltételezem, hogy az anyagi javak nem befolyásolják boldogságérzetüket.
- H 5: Feltételezem, hogy a magyar válaszadók boldogságának a legmeghatározóbb tényezője a család.

4.2. A kutatás módszertana

Kutatásom primer kvantitatív online megkérdezés volt. Kérdőívemet két nyelven az onlinekerdoivem.hu segítségével szerkesztettem, majd küldtem szét online három különböző országba. Kérdőívem szeptember 19-től négy héten keresztül, egészen október 19.-ig volt elérhető. Céloom Magyarországról 500, az USA-ból illetve Oroszországból pedig 150-150 fős minta lett volna. Ehhez képest hazánkból 301 fős, az Egyesült Amerikai Államokból 101, míg Oroszországból 100 fős mintával dolgoztam. Hazánkban értelemszerűen magyar nyelvű kérdőívet, míg a másik két országban ugyanazt az angol nyelvű kérdőívet küldtem szét. A megkérdezésben összesen tizenöt tematikus csoport szerepel, melyből hat a demográfiai jellemzőkre kérdez rá, a másik kilenc pedig a válaszadó szubjektív jólétét vizsgálja. A kilenc csoportból kettő feleletválasztós, melyben szigorúan egy választ lehet jelölni, a többi esetben pedig a válaszadó hatfokozatú attitűd skálán jelölhette be azt, hogy mennyire ért egyet az adott állítással. A tematikus csoportok felállításához Rahman életminőség-modelljét használtam fel. A nyolc fő területből hatot választottam ki, melyek a következők:

- Családi/baráti viszony
- Érzelmi jól-lét
- Egészség
- Anyagi jól-lét
- Munka és aktivitás
- Környezet minősége

A hat csoportban összesen hatvanhét állítás található. A válaszadó hatfokú Likert-skálán tudta jelölni, hogy mennyire ért egyet az adott állítással. Kutatásom során azért használtam ötfokú skála helyett hatfokút, hogy a középre húzást, azaz a semleges válaszokat kiszűrjem. Az amerikaiaknál fordítva működik az értékelés, azaz minél kisebb a szám, annál jobban egyetértenek. Hogy a későbbiek során egyszerűbb legyen a magyar nyelvű és az angol nyelvű megkérdezés adatait összehasonlítani és kiértékelni, a magyar nyelvű kérdőív esetében is az amerikai pontozást használtam. Ez azt jelenti, hogy az 1- teljesen egyetérték, míg az 6-

egyáltalán nem értek egyet. A beérkezett válaszokat végül mindhárom ország esetében MS Excel táblázatban dolgoztam fel, melynek segítségével egyszerű leíró statisztikai módszert alkalmaztam. Súlyozott átlagokat számítottam minden attitűd skálás állítás adataira, majd a kapott átlag segítségével egy nemzetközi összehasonlító elemzést készítettem. Ezen felül hazánk esetében a beérkezett válaszokat még SPSS Statistics 22 matematikai-statisztikai programmal is elemeztem. A program segítségével hatvanöt változóra K-közép módszerrel klaszteranalízist végeztem, majd a kapott adatokkal keresztátlás elemzést végeztem. Továbbá kétoldalú Pearson-féle korreláció számításal megvizsgáltam, hogy van-e kapcsolat a boldogság és a család/ pénz/ munka/ lakókörnyezet/ egészség között, és ha van korreláció, akkor az milyen erősségű. Számításaimat 1 százalékos ($p=0,01$) hibahatár mellett végeztem.

5. Eredmények

5.1. A minta bemutatása

Mindenekelőtt fontos hangsúlyoznom, hogy a minta nem reprezentatív. Mind a három országban kizárólag felnőttek vettek részt, 18 év feletti személyeket kérdeztem. A továbbiakban egy összehasonlító táblázatban fogom szemléltetni a három ország adatait.

4. táblázat: Nemek országok szerinti megoszlása

Nem/Ország	USA		Oroszország		Magyarország	
	Gyakoriság /fő	Megoszlás (%)	Gyakoriság /fő	Megoszlás (%)	Gyakoriság /fő	Megoszlás (%)
Nő	70	69,3 %	69	69 %	220	73,1 %
Férfi	31	30,7 %	31	31 %	81	26,9 %
Összesen:	101 fő	100 %	100 fő	100 %	301 fő	100 %

Forrás: saját kutatás (2015)

Az fenti táblázatban a nemek eloszlását szemléltetem a három országban gyakoriság/fő valamint a százalékos megoszlás tekintetében. Mindhárom országban közel azonos százalékban töltötték ki nők illetve férfiak a kérdőívet.

5. táblázat: Korcsoportok országonkénti megoszlása

Korcsoport/ Ország	USA		Oroszország		Magyarország	
	Gyakoriság /fő	Megoszlás (%)	Gyakoriság /fő	Megoszlás (%)	Gyakoriság /fő	Megoszlás (%)
18-25	18	17,8 %	89	89 %	101	33,6 %
26-35	54	53,5 %	11	11 %	75	24,9 %
36-45	13	12,9 %	-	-	64	21,3 %
46-60	13	12,9 %	-	-	46	15,3 %
60- felett	3	3,0 %	-	-	15	5,0 %
Összesen:	101 fő	100 %	100 fő	100 %	301 fő	100 %

Forrás: saját kutatás (2015)

A táblázatból jól látható, hogy míg az Egyesült Államokból több mint a válaszok fele (53,5 %) 26-35 évesektől érkezett vissza, addig az orosz minta majdnem kilencven százalékát az első (18-25) korcsoport alkotja. Hazánkból beérkező válaszadók kora meglehetősen vegyes, de a hazai minta egyharmadát is az első korcsoport adja. Sajnos a kapott adatokat az orosz minta nagyon torzítja, mivel a

válaszadók 89 %-a az első korcsoportba esik, és az utolsó három korcsoportba egy kitöltő sem tartozik.

6. táblázat: Iskolai végzettség országokénti megoszlása

Legmagasabb iskolai végzettség / Ország	USA		Oroszország		Magyarország	
	Gyakoriság /fő	Megoszlás (%)	Gyakoriság /fő	Megoszlás (%)	Gyakoriság /fő	Megoszlás (%)
8 általános	-	-	6	6,0	4	1,3
Szakmunkás iskola	2	2,0	1	1,0	2	0,7
Középfokú végzettség	18	17,8	3	3,0	100	33,2
Főiskola (BA)	52	51,5	80	80	116	38,5
Egyetem (MA)	24	23,8	9	9,0	62	20,6
Egyetem (PhD)	5	5,0	1	1,0	17	5,6
Összesen	101 fő	100	100 fő	100 %	301 fő	100

Forrás: saját kutatás (2015)

A legmagasabb iskolai végzettséget illetően mindhárom országban a főiskolai végzettség (BA) adja a legmagasabb százalékot. A három ország közül hazánkból érkezett be legnagyobb arányban a legmagasabb iskolai végzettséggel (PhD) rendelkezők válasza (5,6 %). Itt is jól láthatóan torzítja a kapott eredményeket, hogy sok a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya. Az orosz válaszadók csupán 3 %-a rendelkezik középfokú végzettséggel.

7. táblázat: Foglalkozás országonkénti megoszlása

Foglalkozás / Ország	USA		Oroszország		Magyarország	
	Gyakoriság /fő	Megoszlás (%)	Gyakoriság /fő	Megoszlás (%)	Gyakoriság /fő	Megoszlás (%)
Diák	11	10,9	6	63,0 %	67	22,3
Nyugdíjas	2	2,0	1	2,0 %	14	4,7%
Közalkalmazott / Köztisztviselő	14	13,9	-	-	26	8,6 %
Alkalmazott	36	35,6	14	14,0 %	127	42,2 %
Alkalmazott-Középvezető	8	7,9	9	9,0 %	23	7,6 %
Alkalmazott-Felsővezető	4	4,0	2	2,0 %	5	1,7 %
Cégtulajdonos/ Vállalkozó	18	17,8	3	3,0	36	12,0
Munkanélküli	3	3,0	7	7,0	1	0,3
Háztartásbeli	5	5,0	-	-	2	0,7
Összesen	101 fő	100 %	100 fő	100 %	301 fő	100 %

Forrás: saját kutatás (2015)

Az oroszországi kutatásban résztvevők nagy része diák (63%) és a mintában egyáltalán nem szerepel közalkalmazott/köztisztviselő, sem háztartásbeli. A felsorolt tényezők pedig torzítják az adatokat. Az amerikai és magyarországi kutatásban résztvevők legnagyobb százaléka alkalmazott (35,6% - 42,2%).

5.2. Összehasonlító elemzés

Az általam vizsgált mindhárom ország esetében először minden kérdést nemzetekre bontva vizsgáltam, majd súlyozott átlagokat számítottam. Az így kapott válaszok eredményeit könnyen össze tudtam hasonlítani. Fontosnak tartom még egyszer hangsúlyozni, hogy kutatásomban minél kisebb a kapott átlag, annál jobban egyetértett a válaszadó az állítással. A hatfokú Likert-skálán 1-teljesen egyetértek, 2-egyetértek, 3-inkább egyetértek, 4 inkább nem értek egyet, 5- nem értek egyet, 6- egyáltalán nem értek egyet. A könnyebb áttekinthetőség érdekében dolgozatomban zölddel emeltem ki a legjobb értékeket és pirossal a legrosszabb értékeket.

8. táblázat: A családi/baráti viszonyokkal való elégedettség országonkénti súlyozott átlaga

Családi/Baráti viszonyok (1-teljesen egyetérték; 6-egyáltalán nem értek egyet)			
Kérdések/országok	USA	Oroszország	Magyarország
Teljes mértékben elégedett vagyok családi viszonyaimmal	1,94	1,89	2,05
Teljes mértékben elégedett vagyok a családban betöltött szerepemmel	1,94	1,77	1,90
Teljes mértékben elégedett vagyok baráti kapcsolataimmal	1,93	1,83	2,17
Barátaimra az élet minden területén számíthatok	2,12	2,34	2,15
Családi viszonyaim és körülményeim a jövőben úgy alakulnak, ahogy tervezem	2,06	2,28	2,32
Családomtól minden erkölcsi támogatást megkapok	2,14	1,98	1,68
Családomtól minden anyagi támogatást megkapok	2,31	1,72	2,22
Szűken vett családomban nekem van a legmagasabb jövedelmem	3,94	2,83	3,71
Jövedelmemmel még a szüleimet/ családomat is tudom támogatni	4,05	3,17	3,73
Emberi kapcsolataimban fontos szerepe van a pénznek	4,00	4,01	4,52
Barátaim többsége hasonló jövedelemmel rendelkezik, mint én	3,51	2,87	3,23

Forrás: saját kutatás (2015)

Az első tematikus csoport az egyén családi és baráti viszonyaira vonatkozott. Családi viszonyaik és a családban betöltött szerep tekintetében összességében az oroszok a legelégedettebbek. Baráti kapcsolatok tekintetében ellentmondásos a kép: míg az oroszok a legelégedettebbek baráti kapcsolataikkal, ugyanakkor ők vélik úgy, hogy legkevésbé számíthatnak barátaikra. Családi viszonyaik és körülményeik jövőbeli tervszerinti alakulásának tekintetében az amerikaiak a legoptimistábbak, és nem meglepő módon a magyarok a legkevésbé optimisták. Szintén az oroszok érzik úgy, hogy bár nekik van a szűken vett családjukban a legmagasabb jövedelmük, még így is megkapnak családjuktól minden anyagi támogatást, illetve ők maguk is tudják jövedelmükkel szüleiket illetve családjukat támogatni. Ennek hátterében az állhat, hogy a „keleti” kultúrában jobban megfigyelhető a családi összetartás, mint a nyugatiakban. Ezt tökéletesen tükrözi a táblázat is, mely szerint az előbb felsorolt három állítás tekintetében az amerikaiak eredményei a legrosszabbak. Jellemzően az ő kultúrájukban van jelen a „self-made-man” (mindenki saját „szerencsájének” a kovácsa) mentalitás, azaz a család a gyerekeknek/fiatalnak megteremtí a boldoguláshoz az alapvető feltételeket, viszont felnővén mindenkinek saját erejéből és tehetségéből kell boldogulnia. Leginkább az

amerikaiak vélik úgy, hogy emberi kapcsolataikban fontos szerepe van a pénznek és leginkább ők vélik úgy, hogy barátaik többsége hasonló jövedelemmel rendelkezik, mint ők.

9. táblázat: Az érzelmi jól-lét szubjektív megítélésének országokénti súlyozott átlaga

Érzelmi jól-lét (1-teljesen egyetértek; 6-egyáltalán nem értek egyet)			
Kérdések/országok	USA	Oroszország	Magyarország
Önmagamat nagyon boldog embernek tartom	2,03	2,1	2,5
Kortársaimhoz képest boldogabbnak tartom magamat	2,67	2,44	2,51
Mindent megfontolva teljesen elégedett vagyok eddigi életemmel	2,50	2,47	2,50
Az emberi kapcsolataim nagyon harmonikusak	2,10	2,21	2,36
A mindennapjaim lelkileg kiegyensúlyozottak	2,47	2,71	2,75
Optimista vagyok, a jövőbeli életem egyre jobb lesz	1,82	1,72	2,30
Jövedelmem nagyban hozzásegít, hogy kiegyensúlyozott életet éljek	2,97	2,91	2,86
Szerintem a boldogságot nagyon meghatározza a pénz is	4,05	3,82	3,08

Forrás: saját kutatás (2015)

A második tematikus csoport az egyén érzelmi jól-léte. Már az első állítás során nagy különbség látható az USA és hazánk között. Míg az amerikaiak boldognak tartják magukat, addig a magyarok inkább csak egyetértenek az állítással. Meglepő azonban, hogy annak ellenére, hogy az amerikaiak gondolják leginkább magukról, hogy boldogok, mégis úgy vélik, hogy kortársaik boldogabbak náluk. Ez talán azzal is magyarázható, hogy az amerikai társadalomra sokszor mondják, hogy felszínes, mindig kedvesek és mosolyognak és csak kevés embernek engednek betekintést saját életükbe. Ennek következtében joggal gondolhatja a válaszadó, hogy bár ő boldog, de kortársain folyton azt látja, hogy minden rendben és nagyon boldogok. A magyarok vélik a legkevésbé úgy, hogy emberi kapcsolataik harmonikusak, valamint, hogy mindennapjaik kiegyensúlyozottak. Talán nem meglepő módon szintén mi vagyunk a legkevésbé optimisták jövőbeli életünk alakulásával kapcsolatban. Továbbá az is megfigyelhető, hogy a magyarok vélik úgy, hogy jövedelmük nagyban hozzájárul ahhoz, hogy kiegyensúlyozott életet éljenek, és szerintük határozza meg leginkább a pénz a boldogságot. Ez magyarázható azzal a ténnyel, hogy a rendszerváltást követően lezajlott itthon egy

értékválság. A rendszerváltással megjelent az addig szinte ismeretlen létbizonytalanság és egyfajta „vad kapitalizmus” vált uralkodóvá. Ugyanakkor az amerikaiakon a létminimum megteremtése tekintetében sokkal kisebb a nyomás.

10. táblázat: Az egészségi állapottal való elégedettség országonkénti súlyozott átlaga

Egészségi állapot (1-teljesen egyetértek; 6-egyáltalán nem értek egyet)			
Állítások/országok	USA	Oroszország	Magyarország
Mindent megteszek azért, hogy egészséges maradjak és legyek a jövőben	2,41	2,36	2,27
Egészségem érdekében megfelelő mennyiségben sportolok/mozgok	2,47	2,72	3,01
Egészségi állapotom lehetővé teszi, hogy olyan életet éljek, amelyet szeretnék	2,24	2,03	2,13
Teljes mértékben elégedett vagyok egészségi állapotommal	2,53	2,71	2,74
Mindig egészségesen táplálkozom	3,21	3,5	3,17
Jövedelmem teljes mértékben fedezi az egészséges élethez szükséges dolgokat.	2,65	2,97	3,15
Fontosnak tartom, hogy sokat költsek az egészségemre	3,52	2,77	2,94
Egészségi állapotom nagyban befolyásolja a munkámat, így a jövedelmemet.	3,38	2,67	2,76
Országban, ahol élek kiváló az egészségügyi ellátás	2,69	3,56	4,58

Forrás: saját kutatás

A harmadik tematikus téma az egyén egészségével kapcsolatos szubjektív jól-lét. Ebben a szekcióban a magyarok válaszaiban erős inkonzisztencia figyelhető meg, míg az amerikaiak a legkövetkezetesebbek a válaszokat illetően. Bár a magyarok vélik leginkább úgy, hogy mindent megtesznek egészségük érdekében, addig ők sportolnak a legkevésbé, és ők a legkevésbé elégedettek egészségi állapotukkal. A sztereotípiákkal ellentétben nem az amerikaiak, hanem az oroszok táplálkoznak a három ország közül a legegészségtelenebbül. A felmérés szerint mi magyarok táplálkozunk a leginkább egészségesen, annak ellenére, hogy a mi jövedelmünk fedezi a legkevésbé az egészséges élethez szükséges dolgokat. Az amerikaiak vélik úgy a leginkább, hogy egészségi állapotuk nem befolyásolja a munkájukat, így jövedelmüket sem. Ezért nem meglepő, hogy ők tartják a legkevésbé fontosnak, hogy sokat költsenek egészségükre. Éles különbség figyelhető meg az amerikai és a magyar egészségügyi ellátás színvonalának megítélésében. Nem meglepő módon messze az amerikaiak a elégedettek országuk egészségügyi ellátásának színvonalával, míg a magyarok értékelik azt legrosszabbnak.

Szembetűnő az is, hogy szignifikáns különbség mutatkozik az orosz és a magyar egészségügy színvonalának megítélésében az orosz javára.

11. táblázat: Az anyagi jól-lét szubjektív megítélésének országonkénti súlyozott átlaga

Anyagi jól-lét (1-teljesen egyetértek; 6-egyáltalán nem értek egyet)			
Kérdések/országok	USA	Oroszország	Magyarország
Teljes mértékben elégedett vagyok jelenlegi anyagi helyzetemmel.	3,22	3,07	3,25
Nem okoz gondot az alapvető élelmiszerek beszerzése.	1,71	1,68	1,85
Lakhatás és a rezsi költségeket könnyen ki tudom fizetni a jövedelmemből.	2,23	2,58	2,51
Luxus termékek/ márkák megvétele nem okoz problémát számomra.	3,43	3,74	3,88
Mindent meg tudok vásárolni, amire vágyom vagy szeretnék.	3,80	4,16	3,58
Nem kell aggódnom jövőbeli anyagi helyzetem alakulása miatt.	3,53	3,66	3,52
Mindennapjaim anyagilag kiegyensúlyozottak.	2,65	2,61	2,91

Forrás: saját kutatás (2015)

Ebben a részben az egyén anyagi jól-létével foglalkozom. Jellemző ránk, hogy – mint örök elégedetlen nemzet- mi magyarok vagyunk a legelégedetlenebbek anyagi helyzetünkkel. Az alapvető élelmiszerek megszerzése, valamint a lakhatás és a rezsi költségek tekintetében nem található szignifikáns eltérés a három ország válaszadói között. Az a tény, hogy az amerikaiak érzik leginkább úgy, hogy megengedhetik maguknak a különböző luxustermékek illetve márkák megvételét nem meglepő, hiszen Amerikában minden nagy márka, még a mi jövedelem szintünket figyelembe véve is, jóval olcsóbb. Végezetül pedig a magyarok érzik a legkevésbé úgy, hogy napjaik anyagilag kiegyensúlyozottak. Furcsa ellentmondás ugyanakkor, hogy a magyarok érzik leginkább úgy, hogy mindent meg tudnak venni, amire vágnak.

12. táblázat: A munkával és aktivitással való elégedettség országokénti súlyozott átlaga

Munka és aktivitás (1-teljesen egyetérték; 6-egyáltalán nem értek egyet)			
Kérdések/országok	USA	Oroszország	Magyarország
Nagyon szeretem a munkámat.	2,44	2,5	2,31
Képzettségemnek megfelelő munkát végzek.	2,57	2,76	2,49
Teljes mértékben ki tudok teljesedni a munkámban.	2,59	2,74	2,84
Teljes mértékben elégedett vagyok a jövedelmemmel.	3,45	3,4	3,53
Jövedelmem egyensúlyban van az elvégzett munkámmal.	3,12	3,13	3,52
Munkahelyi légkör és a kollégáimmal való viszonyom remek.	2,40	2,42	2,22
Nagyon jó a főnököm/vezetőség a munkahelyemen.	2,86	2,61	2,74
Tudom, hogy a munkám nagyon fontos és megbecsülük.	2,65	2,47	2,84
Szabadidőmben is sokat vagyok a kollégáimmal együtt	3,83	3,56	3,96
Sok szabadidővel rendelkezem.	3,50	3,47	3,80
Többet költök szórakozásra, mint kultúrára.	3,74	3,14	3,58
Elegendő jövedelemmel és szabadidővel rendelkezem, hogy szórakozási / kulturálódási igényeimet kielégíthessem	3,27	3,18	3,4
Oda és onnyszor utazom, ahova szeretnék.	4,16	4,38	4,36

Forrás: saját kutatás (2015)

A következőkben az egyén munkájával és aktivitásával foglalkozom. Érdekes megfigyelni, hogy mi magyarok szeretjük munkánkat a leginkább, és végzünk képzettségüknek megfelelő munkát, míg a legkevésbé az oroszokra igazak ezek az állítások. Bár mi szeretjük leginkább a munkánkat, azonban mégis mi érezzük leginkább úgy, hogy nem tudunk munkánkban kiteljesedni. Az is megfigyelhető, hogy amikor a magyarokat jövedelmükkel kapcsolatban kérdezzük, mindig ők a legelégedetlenebbek, ez ebben a részben sem volt másképp. A magyarok a leginkább elégedetlenek jövedelmükkel, és ők érzik leginkább úgy, hogy elvégzett munkájuk nincsen egyensúlyban jövedelmükkel. Mi érezzük leginkább úgy, hogy a munkahelyi légkör és a kollégákkal való viszony jó, azonban még is mi töltjük a munkahelyen kívül a legkevesebb időt velük. Mi érezzük a legkevésbé, hogy munkánk fontos lenne és hogy megbecsülnék azt. Szintén mi érezzük úgy a leginkább, hogy kevés szabadidővel és jövedelemmel rendelkezünk ahhoz, hogy kulturálódási igényeinket kielégítsük. Míg az amerikaiak többet költenek kultúrára,

mint szórakozásra, addig az oroszok inkább szórakozásra költenek többet. Bár egyik ország lakosai sem értenek egyet azzal az állítással, hogy oda és annyiszor utaznak, ahova szeretnének, de az amerikaiak értenek a leginkább egyet az állítással, ami azért is érdekes, mert az amerikaiak nagy része még a szabadságát sem meri sokszor kivenni, nehogy elveszítse emiatt az állását.

13. táblázat: A környezet minőségével való elégedettség országonkénti súlyozott átlaga

Környezet minősége (1-teljesen egyetértek; 6-egyáltalán nem értek egyet)			
Kérdések/országok	USA	Oroszország	Magyarország
Teljes mértékben meg vagyok elégedve jelenlegi lakhatási körülményeimmel (lakás, ház)	2,66	2,51	2,37
Lakhatási körülményeim a jövőben még jobbak lesznek.	2,00	1,63	2,42
Szeretem a lakókörnyezetem.	1,99	2,41	2,05
Fontos számomra a szép, tiszta rendezett környezet (utca, város, helység).	1,72	1,63	1,47
A sok zöld, a természet fontos számomra.	1,76	1,65	1,64
A környezetbarát életet élek, vigyázok a környezetemre.	2,53	2,28	1,94
A környezetemben élő emberek számára is fontos a környezetvédelem.	2,69	2,81	2,61
Az ország ahol élek, a környezetvédelemben élen jár, sokat költ a környezetére.	3,59	3,87	4,10
Jövedelmem megengedi, hogy nagyon jó körülmények között éljek.	2,74	3,21	3,44
A költségesebb környezetbarát termékeket is meg tudom vásárolni.	3,15	3,84	3,47
Takarékos, környezetbarát technológiák vannak az otthonomban.	2,97	3,4	3,35
Ha jövedelmem nőne több környezetbarát terméket vásárolnék	2,49	2,25	2,18

Forrás: saját kutatás (2015)

Az elemzést az egyén környezete minőségének elemzésével zárom. Érdekes megfigyelni, hogy míg a magyarok a legelégedettebbek lakókörnyezetükkel, addig a jövőbeni alakulást illetően ismét mi vagyunk a legpesszimistábbak. Az is érdekes, hogy míg az amerikaiak magával a lakhatási körülményeikkel a legelégedetlenebbek,

addig ők szeretik a leginkább lakókörnyezetüket. Azonban megdöbbentő számomra, hogy a három ország közül mégis nekik a legkevésbé fontos a sok zöld és a természet, valamint a szép, tiszta és rendezett lakókörnyezet, és ők élnek a legkevésbé környezetbarát életet. Ami viszont büszkeséggel tölt el, az az, hogy a magyarok vélik úgy a leginkább, hogy környezetbarát életet élnek és az ő környezetükben élők számára is fontos a környezetvédelem. Viszont mi véljük a legkevésbé úgy, hogy országunk sokat tenne a környezetvédelemért. Megjelent a jövedelem szó az állításban és ismét a magyarok bizonyultak a legpesszimistábbaknak, miszerint jövedelmük nem engedi meg, hogy jó körülmények között éljenek. Az viszont érdekes tendencia, hogy míg az amerikaiak vélik úgy a legkevésbé, hogy környezetbarát életet élnek addig mégis az ő országuk jár élen a környezetvédelemben. Leginkább az amerikaiakról mondható el, hogy a környezetbarát technológiák megtalálhatóak otthonaikban és hogy a költségesebb környezetbarát termékeket is meg tudják vásárolni, azonban ők gondolják a legkevésbé úgy, hogyha nőne a jövedelmük, akkor több környezetbarát terméket vásárolnának.

Összefoglalva az állapítható meg, hogy nem igazán mutathatóak ki szignifikáns különbségek az egyes kérdésekben, amit a minta nem reprezentatív volta is magyaráz. Feltehetőleg, mindhárom országban tanult embereket és jobb módúakat szólítottam meg. A szekunder kutatásokban szereplő indexekhez hasonlóan felállítottam saját jól-léti indexemet, melynek segítségével rangsorolni tudom az országokat szubjektív jól-létük alapján. Egyszerű leíró statisztikai számítási módszert alkalmazva, minden attitűd kérdés értékei azonos súllyal szerepelnek, így a 60 attitűd kérdés értékeit országonként összegeztem, majd a kérdések számával elosztottam. Így jött ki az általam felállított rangsor, ami a következő:

1. Oroszország **2,65**
2. Amerika **2,67**
3. Magyarország **2,77**

Jól látható, hogy mindhárom ország értékei nagyon hasonlóak. Sajnos ez abból adódik, hogy nem reprezentatív a minta, nem is elég nagy valamint az orosz

minta nagyon torzítja a kapott eredményeket. Azonban nem meglepő, hogy mi magyarok végeztünk a harmadik helyen. Az oroszok első helye számomra kisebb meglepetés. Bár kapott eredményeim, mégis a Boldog Bolygó Index eredményeire hasonlít leginkább, mely szintén figyelmen kívül hagyja az egy főre jutó GDP-t. A sorrend az én esetemben más, azonban hasonlóan a Boldog Bolygó Indexhez, az országok eredményei minimálisan térnek el egymástól. Itt megvizsgálom egyes számú hipotézisem mely szerint: **„Feltételezem, hogy kutatási eredményeim alapján a magyarok a legelégedetlenebbek a jól-létükkel kapcsolatban.”**. A fent látható eredmények alapján a H1 hipotézist elfogadom.

A kapott eredmények alapján megvizsgálom, hogy igaznak bizonyul-e az a H2 hipotézisem, miszerint: *„Feltételezem, hogy a kutatásban résztvevő nők elégedettebbek, mint a férfiak”*. Először keresztátlás módszerrel megvizsgáltam meg a: *„Mindent megfontolva teljesen elégedett vagyok az eddigi életemmel”* állításra adott válaszokat. Majd ezt követően súlyozott átlagot számoltam és a kapott érték alapján megvizsgáltam igaznak bizonyult-e állításom. Kutatásomban 359 nő és 143 férfi vett részt. Számításom során a következő eredményeket kaptam.

14. táblázat: Az étellel való elégedettség nemek szerinti súlyozott átlaga

Nem/egyvetértés	1	2	3	4	5	6	Súlyozott átlag
Nő	69	138	92	42	16	2	2,45
Férfi	23	46	51	13	5	5	2,58

Forrás: saját kutatás (2015)

Ebben az esetben is minél kisebb a kapott eredmény annál pozitívabb a szubjektív jól-lét. Ezen eredményekre alapján (mivel az a 2,45 kisebb érték, mint 2,62) **a H2 hipotézisemet, mely szerint: „ A nők mindent összevetve elégedettebbek az életükkel” elfogadom.**

15. táblázat: A boldogság meghatározó tényezője országonkénti százalékos megoszlása

Boldogság meghatározó tényezője /Országok	USA	Oroszország	Magyarország
Családdal/barátokkal való viszony	82,2	70,0	84,1
Anyagi jólét	9,9	14,0	5,3
Szabadidős/Kulturális tevékenység	5,9	10,0	7,0
Karrier	1,0	5,0	2,0
Egyéb	1,0	1,0	1,7

Forrás: saját kutatás (2015)

A fenti táblázatban a „Számomra a boldogság legmeghatározóbb tényezője” állításra beérkezett válaszok országonkénti százalékos megoszlás látható. **A fenti eredmények alapján a H3 hipotézisemet, miszerint: „Feltételezem, hogy a kutatásomban résztvevő három országban más-más a boldogság legmeghatározóbb tényezője” elvetem,** hiszen minden országban az egyén boldogságának legmeghatározóbb tényezője családja/barátai.

5.3. A magyarországi minta klaszterelemzése

K-közép módszerrel klaszteranalízist végeztem, melynek során három fogyasztói csoportot kaptam. A klaszterelemzést hatvannégy változóra végeztem el, melynek segítségével megtudhattam a három csoportba tartozók tulajdonságait. A vizsgálatot SPSS Statistics 22 statisztikai-matematikai program segítségével végeztem.

Átlagos jól-létűek (klaszter1, N=94)

Az ebbe a csoportba tartozók nagy része 18 és 36 év közötti, foglalkozásukat tekintve legnagyobb részük alkalmazott illetve diák. Végzettségük tekintetében majdnem egyharmaduk rendelkezik csupán érettségivel (31%), több

mint a harmaduk főiskolai végzettséggel (BA) (40%) és majdnem egynegyedük pedig egyetemi diplomával (MA)(22%). Pontosan felük átlagos színvonalon, míg másik felük az átlagnál magasabb színvonalon él. Majdnem felüknek fedezi költségeit jövedelme, azonban takarékoskodni nem tudnak (48%), viszont az egyharmaduk mindent meg tud venni, amit szeretne (34%). Egy- két kivételtől eltekintve a boldogság legmeghatározóbb tényezője számukra a családdal és barátokkal való viszony (79%), azonban kevésbé optimisták abban a tekintetben, hogy a jövőben családi viszonyaik úgy alakulnak, ahogyan azt tervezik. Többnyire elégedettek családi és baráti viszonyaikkal (88%). Családjuktól minden erkölcsi támogatást megkapnak, azonban ők érzik a legkevésbé úgy, hogy családjuktól megkapnak minden anyagi támogatást. Leginkább ez a csoport véli úgy - pontosan a csoportba tartozók fele-, hogy amennyiben kell, tudná családját anyagilag támogatni. Emberi kapcsolataikban nincs fontos szerepe a pénznek (77%). Önmagukat boldog embernek tartják, és úgy vélik, hogy emberi kapcsolataik nagyon harmonikusak, és mindennapjaik lelkiileg kiegyensúlyozottak. A csoport közel kétharmada véli úgy, hogy jövedelme nagyban hozzásegíti ahhoz, hogy kiegyensúlyozott életet éljen (70%). Viszont csak kicsivel több, mint a felük véli úgy, hogy a boldogság meghatározó tényezője a pénz (64%). Túlnyomó többségük elégedett egészségi állapotával (72%), de csak kevesebb, mint a felük véli úgy, hogy jövedelme teljes mértékben fedezi az egészséges élethez szükséges dolgokat (59%). Ezzel szemben nagyjából ugyanennyien vélik fontosnak, hogy költsenek az egészségükre. Kétharmaduk fontosnak tartja az egészségi állapota, hiszen az nagyban befolyásolja munkáját, így jövedelmét is (74 %). Az anyagi helyzetével közel a felük elégedetlen (41%), azonban pontosan a felük véli úgy, hogy mindent meg tud vásárolni, amit szeretne. A többség azonban nem engedheti meg magának luxus termékek, márkák megvételét (73%). Pontosan a csoportba tartozók fele gondolja úgy, hogy nem kell aggódnia jövőbeni anyagi helyzete miatt. Túlnyomó többségük szereti a munkáját (85%), nagyobb részük képzettségének megfelelő munkát végez (66 %), és úgy érzi, hogy munkájában ki tud teljesedni. Ugyanennyien gondolják azt, hogy munkájuk fontos és hogy megbecsülik azt (69%). Több mint felük vélekedik úgy, hogy sem elegendő szabadidővel, sem elegendő jövedelemmel nem rendelkezik, ahhoz, hogy szórakozási igényét kielégítse. Többnyire nem tudnak oda és annyiszor elutazni, ahova vágnak (78%). Lakhatási körülményeiket tekintve elégedettek, és szeretik lakókörnyezetüket (93%). Jövedelmük megengedi, hogy jó körülmények között

éljenek. Környezetbarát életet élnek (97 %), valamivel több, mint a felüknek található az otthonában környezetbarát technológia (57%), azonban a csoport tagjainak kevesebb, mint fele engedheti meg költségesebb környezetbarát termékek megvásárlását (46%).

„Szemtelenül” elégedettek és boldogak (klaszter 2, N=124)

Ezen csoport tagjai főként felsőfokú végzettséggel rendelkeznek (71%), 18 és 45 év közöttiek (85%), akik saját életszínvonalukat közel fele-fele arányban átlagosnak illetve átlag felettinek ítélik. Leginkább ők azok, akik mindent meg tudnak venni, amit szeretnének (32 %), sőt, még takarékoskodni is tudnak (30%). A boldogság meghatározó tényezője náluk is egyértelműen a család (88%). A csoport tagjai messze a legelégedettebbek családi viszonyaikkal (98%), és a családban betöltött szerepükkel (99%). Ők érzik leginkább úgy, hogy számíthatnak barátaikra (98%). A legoptimistábbak azzal kapcsolatban, hogy családi körülményeik és viszonyaik a jövőben terveik szerint alakulnak (98%). Kiemelkedő adat, hogy a csoport száz százaléka véli úgy, hogy családjuktól minden anyagi támogatást megkapnak. Emellett rájuk igaz a leginkább, hogy anyagilag tudják családjukat támogatni, annak ellenére, hogy a csoport fele szerint a családon belül korántsem ők rendelkeznek a legmagasabb jövedelemmel. A három csoport közül ők azok, akik nem csak hogy leginkább boldognak tartják magukat (96%), de úgy ítélik meg, hogy kortársaikhoz képest is boldogabbak (91%). Eddigi életükkel ők a leginkább elégedettek és életük jövőbeli alakulásának tekintetében is messze a legoptimistábbak. Emberi kapcsolataik harmonikusak, mindennapjaik pedig kiegyensúlyozottak. Úgy vélik, hogy anyagi helyzetük nagyban hozzásegíti őket ahhoz, hogy boldog életet éljenek. Ők a legegészségtudatosabb csoport, ugyanis mindent megtesznek az egészségükért. Ők sportolnak a legtöbbet (82%), ezáltal pedig egészségi állapotuk megfelelő ahhoz, hogy olyan életet éljenek, amelyet szeretnének. Jövedelmük fedezi az egészséges élethez szükséges dolgokat, így egészségesen is táplálkoznak (82%). Anyagi helyzetükkel elégedettek, könnyedén ki tudják fizetni a lakhatási költségeket (92%) illetve az alapvető élelmiszereket is. Mindent meg tudnak vásárolni, amit szeretnének (83%), és leginkább ők engedhetik meg maguknak luxus termékek illetve márkák megvételét (74%). Mindennapjaik

anyagilag kiegyensúlyozottak, legkevésbé ők aggódnak a jövőbeni pénzügyi helyzetük miatt. Ők azok, akik a leginkább szeretik a munkájukat (98%), és a többi csoporthoz képest kimagaslóan jónak ítélik a munkahelyi légkört. Sokat utaznak, elegendő szabadidővel és jövedelemmel rendelkeznek ahhoz, hogy szórakozási igényeiket kielégítsék (81%). Lakókörnyezetükkel elégedettek és szeretik is azt. Otthonaikban megtalálhatóak a környezetbarát technológiák és többnyire megengedhetik maguknak a költségesebb környezetbarát termékek illetve technológiák megvásárlását (81%).

Negatív jól-létűek (klaszter 3, N=64)

Erről a csoportról mondható el a leginkább, hogy esetükben a legalacsonyabb a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya (51%). Bár véleményük szerint átlagos színvonalon élnek (81%), azonban jövedelmükből nem tudnak takarékoskodni, sőt rájuk igaz a leginkább, hogy jövedelmük nem elég költségeik fedezésére (32%). Túlnyomó többségük a családjukat tartja a boldogság legmeghatározóbb tényezőjének, viszont ki kell emelni, hogy ebben a csoportban a legmagasabb azok aránya (15%), akik szerint az anyagi jólét a boldogság legfőbb tényezője. Családi viszonyaikkal ők is elégedettek, baráti kapcsolataikkal azonban már korántsem, ők érzik a leginkább úgy, hogy kevésbé számíthatnak barátaikra (22%). Ők a legkevésbé optimisták abban a tekintetben, hogy családi viszonyaik a jövőben terveik szerint alakulnak (21%). Szintén rájuk igaz a legkevésbé, hogy szűken vett családjukban ők rendelkeznek a legmagasabb jövedelemmel. Nem csoda, hogy családjukat is ők tudják legkevésbé támogatni. Talán pont az előbbi tényeknek köszönhető, hogy emberi kapcsolataikban náluk játszik legkisebb szerepet a pénz. Önmagukat ők tartják legkevésbé boldognak, még kortársaikkal való összehasonlításban is. Eddigi életükkel ők a leginkább elégedetlenek. Emberi kapcsolataikat ők tartják legkevésbé harmonikusnak. Ők úgy ítélik meg, hogy jövedelmük nem tudja hozzásegíteni őket a boldog élethez, és talán éppen emiatt ők a legkevésbé optimisták életek jövőbeli alakulásával kapcsolatban. Szerintük határozza meg a leginkább a pénz a boldogságot (76 %). Ők sportolnak a legkevésbé. Egészségi állapotukkal ők a legkevésbé elégedettek, csupán kicsivel

több, mint a felük véli úgy, hogy elégedett egészségi állapotával (55%). Egészségi állapotuk miatt ők tudnak a legkevésbé olyan életet élni, amelyet szeretnének. Ők táplálkoznak a legkevésbé egészségesen. Bár fontosnak tartják, hogy költsenek egészségükre, azonban jövedelmük nem fedezi az egészséges élethez szükséges dolgokat. Egyáltalán nem elégedettek anyagi helyzetükkel, a lakhatási és rezszi költségek kifizetése terhet jelent a csoportba tartozók hatvan százalékának. Leginkább ők aggódnak jövőbeli pénzügyi helyzetük alakulását illetően. Mindennapjaik pénzügyi szempontból kiegyensúlyozatlanok. Ezek alapján nem meglepő tény, hogy ők azok, akik nem engedhetik meg maguknak, hogy luxus termékeket, vagy márkákat vásároljanak. Ők azok, akik a legkevésbé szeretik a munkájukat, nem igazán tudnak kiteljesedni abban. Jövedelmükkel nem elégedettek. Leginkább ezek az emberek érzik úgy, hogy munkájuk nem fontos és nincs is megbecsülve. Bevallásuk szerint nem rendelkeznek sem elég szabadidővel sem elég jövedelemmel ahhoz, hogy szórakozási igényeiket kielégítsék (88%). Érdeemes megjegyezni, hogy ugyanakkor ők állítják leginkább, hogy kultúrára többet költenek, mint szórakozásra (64%). Arányaiban véve ők a legelégedetlenebbek lakhatási körülményeikkel és a legpesszimistábbak lakhatási körülményeik jövőbeli alakulását tekintve. Környezetbarát életet élnek, de úgy vélik, hogy a környezetükben élők számára nem annyira fontos a környezetvédelem. Otthonaikban ugyanakkor nem található sem környezetbarát termék, sem környezetbarát technológia, mivel ezeket nem engedhetik meg maguknak.

Összegezve a három klasztercsoportot látható, hogy a minta nem reprezentatív. Többnyire budapestiek és magas végzettségű, az átlagosnál magasabb színvonalon élő emberek töltötték ki kérdőívem, ami torzítja a kapott eredményeket. Az első két klaszter szemrevételezésénél kiderült, hogy nagyon hasonló arányban szerepelnek a mintában felsőfokú végzettséggel rendelkezők, ez arra enged következtetni, hogy a különbség a jövedelmi szintek eltéréséből fakad.

5.4. Korreláció

Végezetül négy korreláció vizsgálatot végeztem. Többváltozós statisztikai elemzést végeztem a Pearson-féle mutató segítségével. A vizsgálatot mind a négy esetben egy százalékos hibahatár mellett, azaz kilencvenkilenc százalékos megbízhatósági szinten végeztem. Az eredmény akkor elfogadható, ha a Pearson-féle mutató, (=melynek jele r), -1 és 1 közé esik. A korrelációs együttható előjele a kapcsolat irányát jelzi. Annál erősebb kapcsolat áll fent, minél közelebb van a kapott eredmény abszolútértéke az 1 -hez. Ha $0 < r < 0,2$ – gyenge, ha $0,2 \leq r < 0,7$ –közepes, ha $0,7 \leq r < 1$ erős kapcsolat áll fent a változók között. (SAJTOS és MITEV, 2009)

16. táblázat: A boldogság és az anyagi javakkal való elégedettség közti kapcsolat

		Correlations	
		Önmagamat nagyon boldog embernek tartom.	Teljes mértékben elégedett vagyok jelenlegi anyagi helyzetemmel.
Önmagamat nagyon boldog embernek tartom.	Pearson Correlation	1	,369**
	Sig. (2-tailed)		,000
	N	301	301
Teljes mértékben elégedett vagyok jelenlegi anyagi helyzetemmel.	Pearson Correlation	,369**	1
	Sig. (2-tailed)	,000	
	N	301	301

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Forrás: saját kutatás (2015)

Kíváncsi voltam, hogy az egyén boldogsága és családi/baráti viszonyai, vagy anyagi jól-léte vagy munkája, egészsége avagy az egyén környezete között van-

e valami kapcsolat, és ha igen, akkor az mennyire erős. Pearson-féle korrelációs számítást és kizárólag a magyarországi minta adatait felhasználva végeztem a vizsgálatot. Az első vizsgálat során a boldogság és az anyagi helyzettel való elégedettség közti kapcsolatot vizsgáltam 99 százalékos megbízhatósági szinten. Az eredmény pedig **közepesen erős kapcsolatot feltételez (0,369). Ezzel választ is kaptam a negyedik hipotézisemre, miszerint: „ A magyar válaszadók véleménye alapján feltételezem, hogy az anyagi javak nem befolyásolják boldogságérzetüket”.** Mivel pozitív irányú, közepes kapcsolat áll fent a boldogság és az anyagi jólét között így H4 hipotézisem elvetem.

17. táblázat: A boldogság és az egészségi állapottal való elégedettség közti kapcsolat

Correlations			
		Önmagamat nagyon boldog embernek tartom.	Teljes mértékben elégedett vagyok egészségi állapotommal.
Önmagamat nagyon boldog embernek tartom.	Pearson Correlation	1	,245**
	Sig. (2-tailed)		,000
	N	301	300
Teljes mértékben elégedett vagyok egészségi állapotommal.	Pearson Correlation	,245**	1
	Sig. (2-tailed)	,000	
	N	300	300

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Forrás: saját kutatás (2015)

A második vizsgálat során a boldogság és az egészségi állapottal való elégedettség közti kapcsolatot vettem górcső alá, szintén 99 százalékos megbízhatósági szinten. Az eredmény itt is pozitív irányú közepes korreláció (0,245).

18. táblázat: A boldogság és a munka közti kapcsolat

		Correlations	
		Önmagamat nagyon boldog embernek tartom.	Nagyon szeretem a munkámat.
Önmagamat nagyon boldog embernek tartom.	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	1 301	,321** ,000 301
Nagyon szeretem a munkámat.	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	,321** ,000 301	1 301

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Forrás: saját kutatás (2015)

A harmadik esetben a boldogság és a munka közti kapcsolatot vizsgáltam, szintén 99 százalékos megbízhatósági szinten. Az eredmény itt is pozitív irányú közepes kapcsolatot (0,321) feltételez.

19. táblázat: A boldogság és a családi viszonyal való elégedettség közti kapcsolat

		Önmagamat nagyon boldog embernek tartom.	Teljes mértékben elégedett vagyok családi viszonyaimmal.
Önmagamat nagyon boldog embernek tartom.	Pearson Correlation	1	,439**
	Sig. (2-tailed)		,000
	N	301	301
Teljes mértékben elégedett vagyok családi viszonyaimmal.	Pearson Correlation	,439**	1
	Sig. (2-tailed)	,000	
	N	301	301

****.** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Forrás: saját kutatás (2015)

A negyedik esetben a boldogság és a családi/baráti viszonyal való elégedettség közti kapcsolatot vizsgáltam, 99 százalékos megbízhatósági szinten. Az eredmény pozitív irányú, közepesen erős (0,439) kapcsolat.

20. táblázat: A boldogság és a lakhatási körülményekkel való elégedettség közti kapcsolat

		Önmagamat nagyon boldog embernek tartom.	Teljes mértékben meg vagyok elégedve jelenlegi lakhatási körülményeimmel (lakás, ház).
Önmagamat nagyon boldog embernek tartom.	Pearson Correlation	1	,310**
	Sig. (2-tailed)		,000
	N	301	301
Teljes mértékben meg vagyok elégedve jelenlegi lakhatási körülményeimmel (lakás, ház).	Pearson Correlation	,310**	1
	Sig. (2-tailed)	,000	
	N	301	301

****.** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Forrás: saját kutatás (2015)

Végül megvizsgáltam a boldogság és a lakhatási körülmények közti kapcsolatot, 99 százalékos megbízhatósági szinten, melynek eredménye szintén pozitív irányú közepesen erős kapcsolatot (0,310) mutat.

Az eredmények összegzéseképpen elmondható, hogy a boldogság legmeghatározóbb tényezője az általam vizsgált öt tényező közül a családi/ baráti kapcsolatokkal való elégedettség. Szemmel láthatóan a boldogság és a család között a legerősebb a kapcsolat (0,439).

21. táblázat: A boldogság legmeghatározóbb tényezője

Boldogság legmeghatározóbb tényezője				
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Család/barát	253	84,1	84,1	84,1
Anyagi jólét	16	5,3	5,3	89,4
Szabadidős/ kulturális tevékenység	21	7,0	7,0	96,3
Karrier	6	2,0	2,0	98,3
Egyéb	5	1,7	1,7	100,0
Total	301	100,0	100,0	

Forrás: saját kutatás (2015)

A fent látható táblázatból kiderül, hogy a magyar válaszadók 84 százalékának, azaz túlnyomó a többségüknek, a családdal/barátokkal való viszonya a boldogság legmeghatározóbb tényezője. **A H5 hipotézisemet, miszerint: „Feltételezem, hogy a magyar válaszadók boldogságának a legmeghatározóbb tényezője a család. ”, elfogadom.**

6. Konklúzió

Végezetül a szakirodalomban ismertetett Easterlin paradoxont, és Easterlin állítását alátámasztó kutatások eredményeit vizsgálom meg az általam kapott eredmények által.

Amint azt már feljebb említettem, Easterlin paradoxon azt mondja ki, hogy egy adott ország gazdasági növekedése, GDP-je nem növeli automatikusan a szubjektív jól-létet. Easterlinnek ezzel az állításával az általam kapott eredmények alapján egyetértek, bár hangsúlyozom, hogy a mintám nem reprezentatív, és a kapott eredményeket nagyban torzították a mintáim összetétele és nagysága. Az egy főre eső GDP tekintetében az Egyesült Amerikai Államok magasan Oroszország és Magyarország előtt van. Ennek tekintetében, ha az Easterlin paradoxont cáfolnám, akkor az USA szubjektív jól-létének a GDP-vel arányosan kiemelkedően magasnak kéne lennie. Azonban az általam felállított index alapján az USA-t megelőzi Oroszország. Ha csupán a GDP-t és az egyéni boldogságot hasonlítom össze annak az állításnak a segítségével miszerint: *„Önmagamat nagyon boldog embernek tartom”*, akkor az Egyesül Államok valóban az első helyen áll, azonban nincs szignifikáns különbség a másik két ország eredménye között. Ha viszont a GDP-t és az étellel való elégedettséget hasonlítom össze a következő állítással: *„Mindent megfontolva teljesen elégedett vagyok eddigi életemmel”*, akkor az oroszok a legelégedettebbek az életükkel, holott az egy főre jutó GDP esetükben jelentősen kevesebb, mint az USA-ban.

A magyarországi mintára támaszkodva pedig megállapítható, hogy a „Negatív jól-létűek” (3-as klaszter) esetében volt a leginkább igaz, hogy a jövedelmük nem fedezte alapszükségleteiket, és leginkább ők állították azt, hogy a pénz nagyban meghatározza a boldogságot. A másik két klaszter esetében nem jelentett gondot az alapvető szükségletek kielégítése. Habár érzékelhető különbség az étellel való elégedettségük között, ez arra enged következtetni, hogy az nem anyagi helyzetükből fakad. Tehát egy bizonyos jövedelmi határ felett már nem az anyagi javak határozzák meg a boldogságot és az étellel való elégedettséget.

Korreláció vizsgálataim során, melyhez szintén a magyar minta adatait használtam fel, megállapítottam, hogy a boldogság és a jövedelmi helyzet között

pozitív irányú közepesen erős kapcsolat áll fent. Azonban az egyén boldogsága és családi helyzetével való elégedettsége között 19 százalékkal erősebb kapcsolatot állapítottam meg, ez pedig arra enged következtetni, hogy az egyén boldogságát nem az anyagi javak határozzák meg a leginkább.

7. Összefoglalás

Lezárásképpen táblázatba gyűjtöttem a kutatásom során felállított hipotéziseimet, valamint a hipotézisekre kapott válaszokat is.

	Hipotézis	
H1	Feltételezem, hogy a kutatási eredményeim alapján a magyarok leelégedetlenebbek a jól-létükkel kapcsolatban	ELFOGADOM
H2	Feltételezem, hogy a kutatásban résztvevő nők elégedettebbek, mint a férfiak	ELFOGADOM
H3	Feltételezem, hogy a kutatásomban résztvevő három országban más-más a boldogág legmeghatározóbb tényezője.	ELVETEM
H4	A magyar válaszadók véleménye alapján feltételezem, hogy az anyagi javak nem befolyásolják boldogságérzetüket.	ELVETEM
H5	Feltételezem, hogy a magyar válaszadók boldogságának a legmeghatározóbb tényezője a család.	ELFOGADOM

Dolgozatom megírása során azt kutattam, hogy az egyén jól-létét mennyire határozza meg kultúrája, szülőhazája és a nemzete által felállított normák. Dolgozatom megírását szakirodalmi áttekintéssel kezdtem, melynek során ismertettem a témához elengedhetetlen fogalmakat, illetve modelleket, elméleteket. Ismertettem, hogy a GDP miért nem a legjobb mérési eszköze a jólétnek, valamint milyen további mutatók léteznek még a jólét, illetve jól-lét mérésére. Ezután ismertettem az ENSZ által közölt GDP adatokat, és ehhez kapcsolódóan bemutattam a Boldog Bolygó Indexet, a Gallup-féle jól-léti mutatót és a Világ Boldogság Riportját. Ezt követően bemutattam a mintám, és hogy a kutatás lezárását követően milyen statisztikai módszerekkel elemeztem a kapott adatokat. Először összehasonlító elemzést végeztem az általam vizsgált három ország -USA, Oroszország, Magyarország- adatai alapján. Ezt követően hazánkat vizsgáltam részletesebben, K-közép módszerrel klaszterelemzést végeztem hatvanöt változóra. Végül pedig azt vizsgáltam, hogy van-e kapcsolat az általam kiválasztott öt jól-léti befolyásoló tényező és az egyéni boldogság között. Mintám a kutatás során kicsinek bizonyult, és a kapott eredményeket torzította, hogy kapcsolataim által tanultabb,

illetve jobb-módú embereket értem többnyire el. Ha tehetem, a jövőben mindenféleképpen folytatom kutatásom, de feltétlenül nagyobb és reprezentatív statisztikai minták alapján. Habár a minta kicsinek bizonyult, egy-két kulturális sajátosságra sikerült rávilágítanom. Például ha a magyarokat a jövedelmükről kérdezik, mindig ők a legelégedetlenebbek, vagy ide sorolható az amerikaiak „self-made-man” mentalitása is. Szándékaim szerint a jövőben még számos kulturális sajátosságoknak az élet egyéb területeivel való összefüggését szeretném statisztikailag elemezni melyeket utazásaim során tapasztalok, amikor megismerkedem az adott kultúrával és az ott élő emberekkel.

8. Mellékletek

8.1. Irodalomjegyzék

Könyv

1. Arisztotelész Nikomakhoszi etika (1997), I-III könyv, p.9, Európa Kiadó, Bp.
2. CAMPBELL A., CONVERSE P.E. and RODGERS W.L. (1976)- The quality of American life, Russel Sage Foundation, New York
3. CANTOR N. and BLANTON H. (1996)- Effortful pursuit of personal goals in daily life. In J.A. BARGH and P.M. GOLLWITZER –The psychology of actions: Linking cognition and motivation to behavior, p.-338-359, New York: Guilford
4. COSTA P.T. and MCCRAE R.R. (1988)- Personality in adulthood : A six year longitudinal study of self-reports and spouse ratings ont he NEO Personality Inventory, Journal of Personality and Social Psychology p.54,853-863
5. COSTA P.T. and JR. MCCRAE R.R. and ZONDERMAN A. (1987) – Enviromental and dispositional influences on well-being: Longitudinal follow-up of an American national sample., British Journal of Psychology p. 78, 299-306
6. CSIKSZENTMIHÁLYI M (1975) – Beyond boredom and anxiety, San Francisco : Jossey-Bass
7. DIENER E. (1984) -Subjective Well-Being, University of Illinois at Champaign—Urbana
8. DIENER E. (2000)- Subjective well-being: The science of hapiness and proposal for national index., American Psychologist, p.55, 34-43
9. DIENER E. and DIENER C. (1996)- Most people are happy. Psychological Sience, 7, p.181-185
10. DIENER E., SANVIK E., SEIDLITZ L. and DIENER M. (1993)- The relationship between income and subjective well-being: Realtive or absolute?, Social Indicators Research, 28, 195-223

11. DIENER E and SUH E.M. (1998) –Subjective well-being and age: An international analysis in K.W. SCHAIE and M.P. LAWTON A(Eds.), Annual review of gerontology and geriatrics, Vol 17, p. 304-324, New York: Springer
12. Etikai kislexikon (1984), p.25, Bp.
13. GLATZER, W. und ZAPF, W. (1984) - Lebensqualität in der Bundesrepublik. Objektive Lebensbedingungen und subjektives Wohlbefinden, p. 58, Campus Frankfurt/New York,
14. HARLOW R.E. and CANTOR N. (1996) – Still participating after all these years: A study of life task participation in later life, Journal of Personality and Social Psychology, 71, 1235-1249
15. INGELHART-KLINGEMANN (2000) Genes, Culture, Democracy and Happiness. In: Diener, E. – Suh, E. M. (eds.): Subjective Well-Being across Cultures. Cambridge MA, MIT Press, p.165-183
16. KOVÁCS B. (2007): Életminőség- boldogság- stratégiai tervezés, Polgári szemle, Megjelent: 2007. február – 3. évfolyam, 2. szám
17. OMODEI M.M. and WEARING A.J. (1990) – Need satisfaction and involvement in personal projects : Toward an integrative model of subjective well-being, Journal of Personality and Social Psychology, 59, 762-769
18. SAJTOS-MITEV: SPSS Kutatási és Adatelemzési Kézikönyv, Alinea Kiadó
19. SEBESTYÉN T. (2005): Életminőség és boldogság Megjelent: 2005. június – 1. évfolyam, 5. szám

20. SHELDON K.M., RYAN R., REIS H.T. (1996)- What makes for a good day? Competence and autonomy in the day and in the person., *Personality and Social Psychology Bulletin*, 22, 1270-1279
21. TELLEN A., LYKKEN D.T. BOUCHARD T.J., WILLCOXK.J., SEGAL N.L. and RICH S. (1988) – Personality similarity in twins reared and together, *Journal of Personality and Social Psychology*, 54, 1031-1039
22. UTASI Á. (2006): A szubjektív életminőség forrásai, Biztonság és kapcsolatok MTA Politikai Tudományok Intézete, Budapest, p. 285-289
23. UTASI Á. (2007): Az életminőség feltételei, MTA Politikai Tudományok Intézete, Budapest
24. WATTERN R.G., VASSEND D., MYHRER T. and SYVERSEN J.L. (1997)- Personality factors and somatic symptoms, *European Journal of Personality*, 11, 57-86
25. WILSON W. (1967)- Correlates of avowed happiness, *Psychological Bulletin*, 67, 294-306

Internetes hivatkozások

27. FROMMAN R. (é.n.) Nemzetek boldogsága és annak forrása az Easterlin paradoxon tükrében,
http://konfliktuskutato.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=270:nemzetek-boldogsaga-es-annak-forrasa-az-easterlin-paradoxon-tuekreben&catid=30:nemzetek-europaja
 (letöltés: 2015.10.26)
28. TŐKÉS L. (2011): GDP, mint jóléti mutató, Budapesti Corvinus Egyetem, Makroökonómia Tanszék, 2011.11.27
<https://csakmakro.wordpress.com/2011/10/27/gdp-mint-joleti-mutato/>
 (letöltve: 2015.10.22)
29. Boldog Bolygó Index, (2014) <http://ecopedia.hu/happy-planet-index> (letöltve: 2015.10.22)
30. ENSZ, GDP/fő (2013)
<http://data.un.org/Data.aspx?q=GDP+per+capita&d=SNAAMA&f=grID%3a101%3bcurrID%3aUSD%3bpcFlag%3a1> (letöltve: 2015.10.22)
31. Gallup Global well-being (2014):http://info.healthways.com/hubfs/Well-Being_Index/2014_Data/Gallup-Healthways_State_of_Global_Well-Being_2014_Country_Rankings.pdf (letöltve: 2015.10.22)
32. Dr.CSETE M (2012)
http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop412A/2010-0017_15_reg_kornygazdtan/ch01s03.html
33. <http://monda.eu/hu/modules/poverty/6> (letöltve 2015.11.22)

34. <http://www.ukessays.com/essays/economics/why-gdp-is-not-a-perfect-measure-of-wellbeing-economics-essay.php> (letöltve 2015.11.22)

35. Ökológiai lábnyom
http://wwf.panda.org/about_our_earth/teacher_resources/webfieldtrips/ecological_balance/eco_footprint/ (letöltve 2015.11.22)

36. <http://www.volint.it/voleng/scuola/1svumano/s08/s08t02.htm> (letöltve 2015.11.22)

37. NAME
(letöltve 2015.11.22)<http://www.citepa.org/en/activities/emission-inventories/namea> (letöltve 2015.11.22)

38. https://www.destatis.de/EN/Publications/Specialized/EnvironmentalEconomicAccounting/Policyuse.pdf?__blob=publicationFile (letöltve 2015.11.22)

39. Központi Statisztikai Hivatal, 2014
https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/stattukor/szubjektiv_jollet.pdf (letöltve 2015.11.22)

8.2 Táblajegyzék

1. táblázat: Hofstede kollektivist/individualista dimenziói és annak jellemzői	18
2. táblázat: Kommunizmus megszűnésével járó rendszerváltozások.....	19
3. táblázat: Jóléti mutatók	25
4. táblázat: Nemek országok szerinti megoszlása.....	35
5. táblázat: Korcsoportok országok szerinti megoszlása	35
6. táblázat: Iskolai végzettség országok szerinti megoszlása.....	36
7. táblázat: Foglalkozás országok szerinti megoszlása.....	37
8. táblázat: A családi/baráti viszonyokkal való elégedettség országok szerinti súlyozott átlaga	38
9. táblázat: Az érzelmi jól-lét szubjektív megítélésének országok szerinti súlyozott átlaga	39
10. táblázat: Az egészségi állapottal való elégedettség országok szerinti súlyozott átlaga	40
11. táblázat: Az anyagi jól-lét szubjektív megítélésének országok szerinti súlyozott átlaga.....	41
12. táblázat: A munkával és aktivitással való elégedettség országok szerinti súlyozott átlaga ..	42
13. táblázat: A környezet minőségével való elégedettség országok szerinti súlyozott átlaga	43
14. táblázat: Az étellel való elégedettség nemek szerinti súlyozott átlaga.....	45
15. táblázat: A boldogság meghatározó tényezője országok szerinti százalékos megoszlása	46
16. táblázat: A boldogság és az anyagi javakkal való elégedettség közti kapcsolat	51
17. táblázat: A boldogság és az egészségi állapottal való elégedettség közti kapcsolat	52
18. táblázat: A boldogság és a munka közti kapcsolat.....	53
19. táblázat: A boldogság és a családi viszonytal való elégedettség közti kapcsolat.....	54
20. táblázat: A boldogság és a lakhatási körülményekkel való elégedettség közti kapcsolat	55
21. táblázat: A boldogság legmeghatározóbb tényezője	56

8.3. Ábrajegyzék

1. ábra: Nemzetek étellel való elégedettsége 1973-1998.....	16
2. ábra: Allardt életminőség-modellje.....	22
3. ábra: Wolfgang Zapf életminőség-koncepciója	23
4. ábra: Rahman életminőség-modell.....	24
5. ábra: Egy főre jutó GDP (2013).....	28
6. ábra: Világ Boldogság Riport (2014).....	29
7. ábra: Boldog Bolygó Index (2014)	29
8. ábra: Gallup-Healthways Global Well-Being Index (2014)	30

8.4. Klaszterelemzés eredményei

Crosstabs

Boldogság legmeghatározóbb tényezője

Count		Cluster Number of Case			Total
		1	2	3	
Boldogság legmeghatározóbb tényezője	Család/barát	75	109	54	238
	Anyagi jólét	3	2	10	15
	Szabadidős/kulturális tevékenység	7	11	3	21
	Karrier	4	2	0	6
	Egyéb	5	0	0	5
Total		94	124	67	285

Nem

Count		Cluster Number of Case			Total
		1	2	3	
Nem	Nő	60	92	57	209
	Férfi	34	32	10	76
Total		94	124	67	285

Korcsoport

Count		Cluster Number of Case			Total
		1	2	3	
Korcsoport	18-25	36	34	27	97
	26-35	22	38	12	72
	36-45	18	33	10	61
	46-60	16	16	13	45
	-60 felett	2	3	5	10
Total		94	124	67	285

Teljes mértékben elégedett vagyok családi viszonyaimmal.

Count		Cluster Number of Case			Total
		1	2	3	
Teljes mértékben elégedett vagyok családi viszonyaimmal.	1	16	67	20	103
	2	39	49	21	109
	3	24	5	13	42
	4	9	3	8	20
	5	3	0	4	7
	6	3	0	1	4
Total		94	124	67	285

Teljes mértékben elégedett vagyok a családban betöltött szerepemmel.

Count

		Cluster Number of Case			Total
		1	2	3	
Teljes mértékben elégedett vagyok a családban betöltött szerepemmel.	1	28	78	13	119
	2	43	37	29	109
	3	12	8	13	33
	4	7	1	4	12
	5	1	0	7	8
	6	3	0	1	4
Total		94	124	67	285

Teljes mértékben elégedett vagyok baráti kapcsolataimmal.

Count

		Cluster Number of Case			Total
		1	2	3	
Teljes mértékben elégedett vagyok baráti kapcsolataimmal.	1	11	65	14	90
	2	39	34	17	90
	3	32	19	23	74
	4	9	5	10	24
	5	3	1	3	7
Total		94	124	67	285

Barátaimra az élet minden területén számíthatok.

Count

		Cluster Number of Case			Total
		1	2	3	
Barátaimra az élet minden területén számíthatok.	1	18	68	14	100
	2	37	31	18	86
	3	23	22	20	65
	4	12	2	11	25
	5	2	1	3	6
	6	2	0	1	3
Total		94	124	67	285

Családi viszonyaim és körülményeim a jövőben úgy alakulnak, ahogy tervezem.

Count

		Cluster Number of Case			Total
		1	2	3	
Családi viszonyaim és körülményeim a jövőben úgy alakulnak, ahogy tervezem.	1	10	52	8	70
	2	33	54	16	103
	3	36	16	27	79
	4	11	1	12	24
	5	4	0	2	6
	6	0	1	2	3
Total		94	124	67	285

Családomtól minden erkölcsi támogatást megkapok.

Count

		Cluster Number of Case			Total
		1	2	3	
Családomtól minden erkölcsi támogatást megkapok.	1	42	92	30	164
	2	28	26	21	75
	3	12	6	10	28
	4	6	0	2	8
	5	4	0	4	8
	6	2	0	0	2
Total		94	124	67	285

Családomtól minden anyagi támogatást megkapok.

Count

		Cluster Number of Case			Total
		1	2	3	
Családomtól minden anyagi támogatást megkapok.	1	28	76	18	122
	2	23	26	20	69
	3	18	15	12	45
	4	15	3	8	26
	5	5	2	3	10
	6	5	2	6	13
Total		94	124	67	285

Szűken vett családban nekem van a legmagasabb jövedelmem.

Count

		Cluster Number of Case			Total
		1	2	3	
Szűken vett családban nekem van a legmagasabb jövedelmem.	1	22	31	8	61
	2	18	15	8	41
	3	8	16	5	29
	4	9	13	4	26
	5	14	17	9	40
	6	23	32	33	88
Total		94	124	67	285

Jövedelmemmel még a szüleimet/családomat is tudom támogatni.

Count

		Cluster Number of Case			Total
		1	2	3	
Jövedelmemmel még a szüleimet/családomat is tudom támogatni.	1	14	30	1	45
	2	14	26	3	43
	3	19	22	7	48
	4	14	13	6	33
	5	16	13	8	37
	6	17	20	42	79
Total		94	124	67	285

Emberi kapcsolataimban fontos szerepe van a pénznek.

Count

		Cluster Number of Case			Total
		1	2	3	
Emberi kapcsolataimban fontos szerepe van a pénznek.	1	2	3	2	7
	2	7	9	4	20
	3	12	20	6	38
	4	26	22	11	59
	5	27	26	20	73
	6	20	44	24	88
Total		94	124	67	285

Barátaim többsége hasonló jövedelemmel rendelkezik, mint én.

Count

		Cluster Number of Case			Total
		1	2	3	
Barátaim többsége hasonló jövedelemmel rendelkezik, mint én.	1	3	9	3	15
	2	22	39	16	77
	3	29	32	19	80
	4	23	24	12	59
	5	13	13	10	36
	6	4	7	7	18
Total		94	124	67	285

Önmagamat nagyon boldog embernek tartom.

Count

		Cluster Number of Case			Total
		1	2	3	
Önmagamat nagyon boldog embernek tartom.	1	1	29	2	32
	2	39	65	16	120
	3	45	26	29	100
	4	6	3	15	24
	5	3	1	4	8
	6	0	0	1	1
Total		94	124	67	285

Kortársaimhoz képest boldogabbnak tartom magamat.

Count

		Cluster Number of Case			Total
		1	2	3	
Kortársaimhoz képest boldogabbnak tartom magamat.	1	2	34	5	41
	2	41	61	15	117
	3	37	18	25	80
	4	9	8	14	31
	5	4	2	7	13
	6	1	1	1	3
Total		94	124	67	285

Mindent megfontolva teljesen elégedett vagyok az eddigi életemmel.

Count

		Cluster Number of Case			Total
		1	2	3	
Mindent megfontolva teljesen	1	6	50	2	58
elégedett vagyok az eddigi	2	34	48	15	97
életemmel.	3	40	21	21	82
	4	10	2	18	30
	5	4	3	8	15
	6	0	0	3	3
Total		94	124	67	285

Az emberi kapcsolataim nagyon harmonikusak.

Count

		Cluster Number of Case			Total
		1	2	3	
Az emberi kapcsolataim nagyon	1	4	35	6	45
harmonikusak.	2	39	63	23	125
	3	42	22	19	83
	4	6	3	16	25
	5	3	1	3	7
Total		94	124	67	285

A mindennapjaim lelkiileg kiegyensúlyozottak

Count

		Cluster Number of Case			Total
		1	2	3	
A mindennapjaim lelkiileg	1	3	21	1	25
kiegyensúlyozottak	2	30	56	18	104
	3	40	34	21	95
	4	15	10	16	41
	5	4	3	8	15
	6	2	0	3	5
Total		94	124	67	285

Optimista vagyok, a jövőbeli életem egyre jobb lesz.

Count

		Cluster Number of Case			Total
		1	2	3	
Optimista vagyok, a jövőbeli	1	17	54	9	80
életem egyre jobb lesz.	2	42	47	15	104
	3	21	20	19	60
	4	14	1	12	27
	5	0	1	6	7
	6	0	1	6	7
Total		94	124	67	285

Jövedelmem nagyban hozzásegít, hogy kiegyensúlyozott életet éljek.

Count

		Cluster Number of Case			Total
		1	2	3	
Jövedelmem nagyban hozzásegít, hogy kiegyensúlyozott életet éljek.	1	9	32	3	44
	2	26	54	7	87
	3	37	23	18	78
	4	19	6	15	40
	5	2	6	10	18
	6	1	3	14	18
Total		94	124	67	285

Szerintem a boldogságot nagyon meghatározza a pénz is.

Count

		Cluster Number of Case			Total
		1	2	3	
Szerintem a boldogságot nagyon meghatározza a pénz is.	1	10	10	10	30
	2	19	27	21	67
	3	32	47	20	99
	4	24	16	9	49
	5	5	16	3	24
	6	4	8	4	16
Total		94	124	67	285

Mindent megteszek azért, hogy egészséges maradjak és legyek a jövőben.

Count

		Cluster Number of Case			Total
		1	2	3	
Mindent megteszek azért, hogy egészséges maradjak és legyek a jövőben.	1	17	42	7	66
	2	33	46	27	106
	3	33	31	21	85
	4	11	4	10	25
	5	0	1	1	2
	6	0	0	1	1
Total		94	124	67	285

Egészségem érdekében megfelelő mennyiségben sportolok /mozgok.

Count

		Cluster Number of Case			Total
		1	2	3	
Egészségem érdekében megfelelő mennyiségben sportolok /mozgok.	1	11	25	5	41
	2	21	36	8	65
	3	27	41	13	81
	4	22	16	23	61
	5	9	2	13	24
	6	4	4	5	13
Total		94	124	67	285

Egészségi állapotom lehetővé teszi, hogy olyan életet éljek, amelyet szeretnék.

Count

		Cluster Number of Case			Total
		1	2	3	
Egészségi állapotom lehetővé teszi, hogy olyan életet éljek, amelyet szeretnék.	1	16	63	14	93
	2	46	47	16	109
	3	17	11	24	52
	4	11	3	8	22
	5	4	0	5	9
Total		94	124	67	285

Teljes mértékben elégedett vagyok egészségi állapotommal.

Count

		Cluster Number of Case			Total
		1	2	3	
Teljes mértékben elégedett vagyok egészségi állapotommal.	1	7	33	7	47
	2	23	49	10	82
	3	38	33	20	91
	4	19	5	18	42
	5	5	4	9	18
	6	2	0	3	5
Total		94	124	67	285

Mindig egészségesen táplálkozom.

Count

		Cluster Number of Case			Total
		1	2	3	
Mindig egészségesen táplálkozom.	1	1	13	2	16
	2	12	38	3	53
	3	47	51	25	123
	4	24	18	15	57
	5	7	4	19	30
	6	3	0	2	5
Total		94	124	66	284

Jövedelmem teljes mértékben fedezi az egészséges élethez szükséges dolgokat.

Count

		Cluster Number of Case			Total
		1	2	3	
Jövedelmem teljes mértékben fedezi az egészséges élethez szükséges dolgokat.	1	8	42	0	50
	2	9	47	1	57
	3	39	27	5	71
	4	28	5	14	47
	5	8	3	22	33
	6	2	0	25	27
Total		94	124	67	285

Fontosnak tartom, hogy sokat költsek az egészségemre.

Count

		Cluster Number of Case			Total
		1	2	3	
Fontosnak tartom, hogy sokat költsek az egészségemre.	1	7	23	5	35
	2	16	52	9	77
	3	35	35	22	92
	4	26	10	13	49
	5	8	3	12	23
	6	2	1	6	9
Total		94	124	67	285

Egészségi állapotom nagyban befolyásolja a munkámat, így a jövedelmemet.

Count

		Cluster Number of Case			Total
		1	2	3	
Egészségi állapotom nagyban befolyásolja a munkámat, így a jövedelmemet.	1	14	28	10	52
	2	26	46	11	83
	3	30	28	18	76
	4	19	11	13	43
	5	2	4	8	14
	6	3	7	7	17
Total		94	124	67	285

Országban, ahol élek kiváló az egészségügyi ellátás

Count

		Cluster Number of Case			Total
		1	2	3	
Országban, ahol élek kiváló az egészségügyi ellátás	1	0	4	0	4
	2	0	11	2	13
	3	12	24	4	40
	4	29	31	10	70
	5	28	31	17	76
	6	25	23	34	82
Total		94	124	67	285

Teljes mértékben elégedett vagyok jelenlegi anyagi helyzetemmel.

Count

		Cluster Number of Case			Total
		1	2	3	
Teljes mértékben elégedett vagyok jelenlegi anyagi helyzetemmel.	1	3	23	0	26
	2	8	54	1	63
	3	45	35	7	87
	4	26	10	22	58
	5	11	2	12	25
	6	1	0	25	26
Total		94	124	67	285

Nem okoz gondot az alapvető élelmiszerek beszerzése

Count

		Cluster Number of Case			Total
		1	2	3	
Nem okoz gondot az alapvető élelmiszerek beszerzése.	1	39	95	14	148
	2	33	26	17	76
	3	16	3	21	40
	4	5	0	8	13
	5	1	0	3	4
	6	0	0	4	4
Total		94	124	67	285

Lakhatás és a rezszi költségeket könnyen ki tudom fizetni a jövedelmemből.

Count

		Cluster Number of Case			Total
		1	2	3	
Lakhatás és a rezszi költségeket könnyen ki tudom fizetni a jövedelmemből.	1	23	69	4	96
	2	29	35	9	73
	3	23	10	14	47
	4	14	6	13	33
	5	3	3	18	24
	6	2	1	9	12
Total		94	124	67	285

Luxus termékek/ márkák megvétele nem okoz problémát számomra.

Count

		Cluster Number of Case			Total
		1	2	3	
Luxus termékek/ márkák megvétele nem okoz problémát számomra.	1	2	15	0	17
	2	8	27	0	35
	3	15	50	2	67
	4	45	18	7	70
	5	19	8	16	43
	6	5	6	42	53
Total		94	124	67	285

Mindent meg tudok vásárolni, amire vágyom vagy szeretnék.

Count

		Cluster Number of Case			Total
		1	2	3	
Mindent meg tudok vásárolni, amire vágyom vagy szeretnék.	1	3	21	0	24
	2	12	40	1	53
	3	32	42	3	77
	4	27	12	8	47
	5	14	7	15	36
	6	6	2	40	48
Total		94	124	67	285

Nem kell aggódnom jövőbeli anyagi helyzetem alakulása miatt.

Count

		Cluster Number of Case			Total
		1	2	3	
Nem kell aggódnom jövőbeli anyagi helyzetem alakulása miatt.	1	3	22	0	25
	2	7	44	1	52
	3	37	39	4	80
	4	30	11	12	53
	5	14	6	17	37
	6	3	2	33	38
Total		94	124	67	285

Mindennapjaim anyagilag kiegyensúlyozottak.

Count

		Cluster Number of Case			Total
		1	2	3	
Mindennapjaim anyagilag kiegyensúlyozottak.	1	6	39	0	45
	2	24	51	5	80
	3	43	31	12	86
	4	14	2	17	33
	5	5	1	17	23
	6	2	0	16	18
Total		94	124	67	285

Nagyon szeretem a munkámat.

Count

		Cluster Number of Case			Total
		1	2	3	
Nagyon szeretem a munkámat.	1	9	41	11	61
	2	40	57	21	118
	3	31	24	17	72
	4	9	2	10	21
	5	5	0	3	8
	6	0	0	5	5
Total		94	124	67	285

Képzettségemnek megfelelő munkát végzek.

Count

		Cluster Number of Case			Total
		1	2	3	
Képzettségemnek megfelelő munkát végzek.	1	8	52	12	72
	2	37	46	27	110
	3	17	17	10	44
	4	15	7	7	29
	5	9	1	2	12
	6	8	1	9	18
Total		94	124	67	285

Teljes mértékben ki tudok teljesedni a munkámban.

Count

		Cluster Number of Case			Total
		1	2	3	
Teljes mértékben ki tudok teljesedni a munkámban.	1	9	43	6	58
	2	22	31	12	65
	3	29	34	15	78
	4	21	15	19	55
	5	8	1	6	15
	6	5	0	9	14
Total		94	124	67	285

Teljes mértékben elégedett vagyok a jövedelmemmel.

Count

		Cluster Number of Case			Total
		1	2	3	
Teljes mértékben elégedett vagyok a jövedelmemmel.	1	0	14	0	14
	2	12	38	1	51
	3	38	46	10	94
	4	29	18	18	65
	5	8	7	13	28
	6	7	1	25	33
Total		94	124	67	285

jövedelmem egyensúlyban van az elvégzett munkámmal.

Count

		Cluster Number of Case			Total
		1	2	3	
jövedelmem egyensúlyban van az elvégzett munkámmal.	1	5	14	0	19
	2	14	39	3	56
	3	35	38	11	84
	4	18	18	17	53
	5	14	11	12	37
	6	8	4	24	36
Total		94	124	67	285

Munkahelyi légkör és a kollégáimmal való viszonyom remek.

Count

		Cluster Number of Case			Total
		1	2	3	
Munkahelyi légkör és a kollégáimmal való viszonyom remek.	1	16	49	10	75
	2	41	52	18	111
	3	24	20	26	70
	4	9	1	9	19
	5	2	1	2	5
	6	2	1	2	5
Total		94	124	67	285

Nagyon jó a főnököm/vezetőség a munkahelyemen.

Count

		Cluster Number of Case			Total
		1	2	3	
Nagyon jó a főnököm/vezetőség a munkahelyemen.	1	11	35	5	51
	2	35	39	11	85
	3	27	33	22	82
	4	12	10	14	36
	5	4	4	4	12
	6	5	3	11	19
Total		94	124	67	285

Tudom, hogy a munkám nagyon fontos és megbecsülik.

Count

		Cluster Number of Case			Total
		1	2	3	
Tudom, hogy a munkám nagyon fontos és megbecsülik.	1	7	29	3	39
	2	24	51	12	87
	3	34	30	18	82
	4	21	11	17	49
	5	4	1	7	12
	6	4	2	10	16
Total		94	124	67	285

Szabadidőmben is sokat vagyok a kollégáimmal együtt.

Count

		Cluster Number of Case			Total
		1	2	3	
Szabadidőmben is sokat vagyok a kollégáimmal együtt.	1	1	10	1	12
	2	8	24	4	36
	3	22	25	12	59
	4	33	25	14	72
	5	21	22	15	58
	6	9	18	21	48
Total		94	124	67	285

Sok szabadidővel rendelkezem.

Count

		Cluster Number of Case			Total
		1	2	3	
Sok szabadidővel rendelkezem.	1	5	13	4	22
	2	11	20	4	35
	3	23	23	12	58
	4	23	28	15	66
	5	24	19	16	59
	6	8	20	16	44
Total		94	123	67	284

Többet költök szórakozásra, mint kultúrára.

Count

		Cluster Number of Case			Total
		1	2	3	
Többet költök szórakozásra, mint kultúrára.	1	10	9	3	22
	2	15	27	6	48
	3	25	37	15	77
	4	25	24	11	60
	5	14	16	14	44
	6	5	11	18	34
Total		94	124	67	285

Elegendő jövedelemmel és szabadidővel rendelkezem, hogy szórakozási / kulturálódási igényeimet kielégítsem.

Count

		Cluster Number of Case			Total
		1	2	3	
Elegendő jövedelemmel és szabadidővel rendelkezem, hogy szórakozási / kulturálódási igényeimet kielégítsem.	1	7	25	1	33
	2	12	46	2	60
	3	29	30	5	64
	4	28	14	15	57
	5	11	3	28	42
	6	7	6	16	29
Total		94	124	67	285

Oda és annyiszor utazom, ahova szeretnék.

Count

		Cluster Number of Case			Total
		1	2	3	
Oda és annyiszor utazom, ahova szeretnék.	1	3	6	0	9
	2	2	24	1	27
	3	11	29	1	41
	4	33	33	6	72
	5	24	16	8	48
	6	21	16	51	88
Total		94	124	67	285

Teljes mértékben meg vagyok elégedve jelenlegi lakhatási körülményeimmel (lakás, ház).

Count

		Cluster Number of Case			Total
		1	2	3	
Teljes mértékben meg vagyok elégedve jelenlegi lakhatási körülményeimmel (lakás, ház).	1	21	54	4	79
	2	37	45	19	101
	3	24	14	16	54
	4	7	7	13	27
	5	5	3	10	18
	6	0	1	5	6
Total		94	124	67	285

Lakhatási körülményeim a jövőben még jobbak lesznek.

Count

		Cluster Number of Case			Total
		1	2	3	
Lakhatási körülményeim a jövőben még jobbak lesznek.	1	18	51	9	78
	2	40	49	11	100
	3	19	13	20	52
	4	15	4	14	33
	5	1	4	5	10
	6	1	3	8	12
Total		94	124	67	285

Szeretem a lakókörnyezetem.

Count

		Cluster Number of Case			Total
		1	2	3	
Szeretem a lakókörnyezetem.	1	33	68	4	105
	2	37	35	26	98
	3	18	15	19	52
	4	4	2	10	16
	5	2	3	5	10
	6	0	1	3	4
Total		94	124	67	285

Fontos számomra a szép, tiszta rendezett környezet (utca, város, helység).

Count

		Cluster Number of Case			Total
		1	2	3	
Fontos számomra a szép, tiszta rendezett környezet (utca, város, helység).	1	47	100	31	178
	2	37	22	27	86
	3	8	2	7	17
	4	1	0	2	3
	5	1	0	0	1
	6	1	0	0	1
Total		94	124	67	285

A sok zöld, a természet fontos számomra.

Count

		Cluster Number of Case			Total
		1	2	3	
A sok zöld, a természet fontos számomra.	1	47	87	26	160
	2	31	23	29	83
	3	14	13	5	32
	4	1	1	4	6
	5	0	0	2	2
	6	1	0	1	2
Total		94	124	67	285

A környezetbarát életet élek, vigyázok a környezetemre.

Count

		Cluster Number of Case			Total
		1	2	3	
A környezetbarát életet élek, vigyázok a környezetemre.	1	29	65	12	106
	2	38	43	25	106
	3	24	13	18	55
	4	2	3	10	15
	5	0	0	2	2
	6	1	0	0	1
Total		94	124	67	285

A környezetemben élő emberek számára is fontos a környezetvédelem.

Count

		Cluster Number of Case			Total
		1	2	3	
A környezetemben élő emberek számára is fontos a környezetvédelem.	1	9	30	5	44
	2	24	55	8	87
	3	47	29	27	103
	4	14	8	18	40
	5	0	1	6	7
	6	0	1	3	4
Total		94	124	67	285

Az ország ahol élek, a környezetvédelemben élen jár,sokat költ a környezetére.

Count

		Cluster Number of Case			Total
		1	2	3	
Az ország ahol élek, a környezetvédelemben élen jár,sokat költ a környezetére.	1	3	6	0	9
	2	5	10	1	16
	3	11	30	8	49
	4	45	32	20	97
	5	26	35	21	82
	6	4	11	17	32
Total		94	124	67	285

Jövedelmem megengedi, hogy nagyon jó körülmények között éljek.

Count

		Cluster Number of Case			Total
		1	2	3	
Jövedelmem megengedi, hogy nagyon jó körülmények között éljek.	1	2	29	0	31
	2	13	38	0	51
	3	35	37	1	73
	4	31	16	12	59
	5	10	4	20	34
	6	3	0	34	37
Total		94	124	67	285

A költségesebb környezetbarát termékeket is meg tudom vásárolni.

Count

		Cluster Number of Case			Total
		1	2	3	
A költségesebb környezetbarát termékeket is meg tudom vásárolni.	1	2	21	0	23
	2	13	48	0	61
	3	29	32	6	67
	4	35	14	10	59
	5	13	9	22	44
	6	2	0	29	31
Total		94	124	67	285

Takarékos, környezetbarát technológiák vannak az otthonomban.

Count

		Cluster Number of Case			Total
		1	2	3	
Takarékos, környezetbarát technológiák vannak az otthonomban.	1	5	14	1	20
	2	15	39	2	56
	3	34	47	7	88
	4	26	18	11	55
	5	12	2	26	40
	6	2	4	20	26
Total		94	124	67	285

Ha jövedelmem nőne több környezetbarát terméket vásárolnék

Count

		Cluster Number of Case			Total
		1	2	3	
Ha jövedelmem nőne több környezetbarát terméket vásárolnék	1	24	53	17	94
	2	31	33	23	87
	3	30	25	15	70
	4	6	8	10	24
	5	2	2	2	6
	6	1	3	0	4
Total		94	124	67	285

Legmagasabb végzettség

Count

		Cluster Number of Case			Total
		1	2	3	
Legmagasabb végzettség	8 általános	1	1	2	4
	Szakmunkás iskola	0	0	2	2
	Középfokú végzettség (szakközép, gimnázium)	30	35	30	95
	Főiskola (BA)	38	49	22	109
	Egyetem (MA)	21	30	9	60
	Egyetem (PHD)	4	9	2	15
Total		94	124	67	285

Foglalkozás

Count

		Cluster Number of Case			Total
		1	2	3	
Foglalkozás	Diák	20	25	21	66
	Nyugdíjas	3	1	7	11
	Közalkalmazott/Köztisztviselő	7	13	5	25
	Alkalmazott	39	53	26	118
	Alkalmazott-Középvezető	9	12	2	23
	Alkalmazott-Felsővezető	1	4	0	5
	Cégtulajdonos/Vállalkozó	14	16	4	34
	Munkanélküli	0	0	1	1
	Háztartásbeli	1	0	1	2
Total		94	124	67	285

8.5. Kérdőívek

8.5.1. Angol nyelvű

Well-being

Dear Respondent,

My name is Szulamit Al-Zaghír-Tóth and I am a final-year student at Budapest Business School studying Commerce and Marketing. As part of my degree course, I am researching life satisfaction. By completing this questionnaire you will contribute to the success of my research and thesis, takes maximum 5-8minutes. Completion is entirely voluntary and totally anonymous. The information will not be disclosed to any third party and immediately after the process is completed, all data will be destroyed.

Many thanks for your contribution.

Kérdések:

For me, the most influential factor for happiness is (CHOOSE ONE ONLY)

- My relationship with my family / friends
- My financial well-being
- Recreational / cultural activities
- Career
-

Egyéb

Your gender

- Female
- Male

The country you currently live in:

- Hungary
- Russia
- USA
- Slovenia
- United Kingdom

Your nationality:

- Hungarian
- Russian
- American
- Slovenian
- English
- French
- German

Egyéb

I. Relationships with family / friends

The following questions relate to your well-being. Please, indicate on a 6 point scale, how true you think the following statements are.

1 2 3 4 5 6

- I am fully satisfied with my relationship with my family ○ ○ ○ ○ ○ ○
- I am fully satisfied with my role within the family. ○ ○ ○ ○ ○ ○
- I am fully satisfied with my relationship with my friends. ○ ○ ○ ○ ○ ○
- I can count on my friends for anything. ○ ○ ○ ○ ○ ○
- The relationships and circumstances within my family are heading the way I'd like them to. ○ ○ ○ ○ ○ ○
- I get all the moral support I need from my family. ○ ○ ○ ○ ○ ○
- I get all the financial support I need from my family. ○ ○ ○ ○ ○ ○
- In my close family, I have the greatest income. ○ ○ ○ ○ ○ ○
- I can also support my parents / family with my income. ○ ○ ○ ○ ○ ○
- Money plays an important role in my human relations. ○ ○ ○ ○ ○ ○
- Most of my friends have nearly the same income as me. ○ ○ ○ ○ ○ ○

II. My emotional well-being
 The following questions relate to your well-being. Please, indicate on a 6 point scale, how true you think the following statements are.

	1	2	3	4	5	6
I consider myself a very happy person.	○	○	○	○	○	○
I consider myself happier compared to my contemporaries.	○	○	○	○	○	○
Considering everything, I am fully satisfied with my life so far.	○	○	○	○	○	○
My human relations are very harmonious.	○	○	○	○	○	○
My everyday life is spiritually balanced.	○	○	○	○	○	○
I am optimistic that my future life is going to get even better.	○	○	○	○	○	○
My income greatly helps me to live a balanced life.	○	○	○	○	○	○
I think happiness is largely determined by money.	○	○	○	○	○	○

III. Health
 The following questions relate to your well-being. Please, indicate on a 6 point scale, how true you think the following statements are.

	1	2	3	4	5	6
I do everything I can to stay healthy both now and in the future.	○	○	○	○	○	○
In the interests of my health, I exercise / do sports in an adequate quantity.	○	○	○	○	○	○
My health condition allows me to live the life I like.	○	○	○	○	○	○
I am fully satisfied with my health condition.	○	○	○	○	○	○
I always eat healthily.	○	○	○	○	○	○
My income fully covers the things necessary for a healthy life.	○	○	○	○	○	○
I find it important to spend a lot of money on my health.	○	○	○	○	○	○
My health condition greatly affects my work and therefore my income.	○	○	○	○	○	○
I live in a country where the health care is excellent.	○	○	○	○	○	○

IV. Financial well-being

The following questions relate to your well-being. Please, indicate on a 6 point scale, how true you think the following statements are.

	1	2	3	4	5	6
I am fully satisfied with my current financial situation.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Purchasing basic food is not a problem.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
I can easily pay my housing and utility costs from my income.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Purchasing luxury products / brands is not a problem for me.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
I can purchase everything I desire.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
I do not have to worry about my future financial situation.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
My everyday life is financially balanced.	☐	☐	☐	☐	☐	☐

V. Job and activity

The following questions relate to your well-being. Please, indicate on a 6 point scale, how true you think the following statements are.

	1	2	3	4	5	6
I love my job.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
I have a job appropriate to my qualifications.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
I can be everything I want to be at work.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
I am fully satisfied with my income.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
My income is in balance with the work I do.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Work atmosphere and the relationship with my colleagues is excellent.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
In my free time I spend a lot of time with my colleagues.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
At my workplace my boss / the management are excellent.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
I know that my work is very important and well appreciated.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
I have a lot of free time.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
I spend more on entertainment than culture.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
I have enough income and free time to fulfill my recreational / cultural needs.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
I travel wherever and as often, as I like.	☐	☐	☐	☐	☐	☐

VI. Quality of environment

The following questions relate to your well-being. Please, indicate on a 6 point scale, how true you think the following statements are.

	1	2	3	4	5	6
I am fully satisfied with my current living conditions (flat, house).	☐	☐	☐	☐	☐	☐
My living conditions will be even better in the future.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
I like my living environment.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
A nice, clean and tidy environment is important to me (street, city, locality).	☐	☐	☐	☐	☐	☐
A lot of green, nature is important to me.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
I live an eco-friendly life, I look after my environment.	☐	☐	☐	☐	☐	☐

- Environmental protection is important to the people living around me.
- The country I live in is at the top of the environmental protection scale and spends a lot on its environment.
- My income allows me to live in a very good condition.
- I can buy the more expensive eco-friendly products.
- Economic and environmental friendly technologies can be found in my home.
- If my income would increase, I would buy more eco-friendly products.

Your highest level of education

- Elementary school
- Vocational school
- Secondary qualification (Technical College, High School)
- College/ University (Bachelor's degree)
- College/ University (Masters degree)
- College/ University (Doctoral degree)
-
-
-

Your occupation

- Student
- Retired
- Public servant / Civil servant
- Employee
- Employee - Middle Management
- Employee - Senior Management
- Owner of a company / Entrepreneur
- Unemployed
- Housewife
-

Egyéb

How do you rate the quality of your life?

- I live deeply below the average quality.
- I live below the average quality.
- I live the average quality.
- I live higher than the average quality.
- I live much higher than the average quality.

Which age group do you belong to?

- 18-25
- 26-35
- 36-45
- 46-60
- Above 60
-

Which of the following statements is true for you (CHOOSE ONE ONLY)?

- From my income, I live a high quality life and I can put money aside.
- From my income, I can purchase everything I like.
- My income covers my costs, but I can't put anything aside.
- My income isn't enough to meet my costs.
- I have to live moderately because of my low income.
- I live in poverty.
-

Thank you for taking the time to complete my survey. Please click on **Submit data** button to complete the survey.

8.5.2. Magyar nyelvű

Jól-lét kutatás

Kedves Válaszadó! Al-Zaghír - Tóth Szulamit vagyok, a Budapesti Gazdasági Főiskola kereskedelem és marketing szakos végzős hallgatója. Kutatásom során az életével való elégedettségét vizsgálom. Ön kérdőívem kitöltésével hozzájárul a kutatásom és így a szakdolgozatom sikeréhez. Kérdőívem kitöltése maximum 5-8 percet vesz igénybe. Csak állításokat fog látni, kérem 1-től 6-ig pontozza.

A válaszadás önkéntes és anonim alapon történik. Az adatokat harmadik félnek nem adom ki, és feldolgozás után azonnal megsemmisítésre kerülnek.

A kitöltését köszönöm szépen!

Kérdések:

Számomra a boldogság legmeghatározóbb tényezője (csak egyet jelöljön meg)

- Családommal /barátokkal való viszonyom
- Anyagi jólétem
- Szabadidős/kulturális tevékenységek
- Karrier
-
-

Egyéb

Ön neme

- Nő
- Férfi

Ön melyik korcsoportba tartozik?

- 18-25
- 26-35
- 36-45
- 46-60
- 60 felett
-

Az Ön nemzetisége

- magyar
- orosz
- szlovén
- amerikai
- angol
- francia
- német

Egyéb

Az ország ahol jelenleg él:

- Magyarország
- Oroszország
- Egyesült Amerikai Államok
- Szlovénia

Családi/Baráti viszonyaim

A következő kérdések az Ön jólétével kapcsolatosak. Kérem, jelölje 6 fokú skálán, hogy mennyire igazak Önre a következő állítások!

	1	2	3	4	5	6
Teljes mértékben elégedett vagyok családi viszonyaimmal.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Teljes mértékben elégedett vagyok a családban betöltött szerepemmel.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Teljes mértékben elégedett vagyok baráti kapcsolataimmal.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Barátaimra az élet minden területén számíthatok.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Családi viszonyaim és körülményeim a jövőben úgy alakulnak, ahogy tervezem.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Családomtól minden erkölcsi támogatást megkapok.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Családomtól minden anyagi támogatást megkapok.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Szűken vett családban nekem van a legmagasabb jövedelemem.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jövedelemmel még a szüleimet/családomat is tudom támogatni.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Emberi kapcsolataimban fontos szerepe van a pénznek.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Barátaim többsége hasonló jövedelemmel rendelkezik, mint én.	☐	☐	☐	☐	☐	☐

II. Érzelmi jóllétem

A következő kérdések az Ön jólétével kapcsolatosak. Kérem, jelölje 6 fokú skálán, hogy mennyire igazak Önre a következő állítások!

	1	2	3	4	5	6
Önmagamot nagyon boldog embernek tartom.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kortársaimhoz képest boldogabbnak tartom magamat.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mindent megfontolva teljesen elégedett vagyok az eddigi életemmel.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Az emberi kapcsolataim nagyon harmonikusak.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
A mindennapjaim lelkileg kiegyensúlyozottak	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Optimista vagyok, a jövőbeli életem egyre jobb lesz.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jövedelemem nagyban hozzásegít, hogy kiegyensúlyozott életet éljek.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Szerintem a boldogságot nagyon meghatározza a pénz is.	☐	☐	☐	☐	☐	☐

III. Egészségem

A következő kérdések az Ön jólétével kapcsolatosak. Kérem, jelölje 6 fokú skálán, hogy mennyire igazak Önre a következő állítások!

	1	2	3	4	5	6
Mindent megteszek azért, hogy egészséges maradjak és legyek a jövőben.	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Egészségem érdekében megfelelő mennyiségben sportolok /mozgok.	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐
Egészségi állapotom lehetővé teszi, hogy olyan életet éljek, amelyet szeretnék.	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐
Teljes mértékben elégedett vagyok egészségi állapotommal.	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐
Mindig egészségesen táplálkozom.	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐
Jövedelmem teljes mértékben fedezi az egészséges élethez szükséges dolgokat.	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐
Fontosnak tartom, hogy sokat költsek az egészségemre.	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐
Egészségi állapotom nagyban befolyásolja a munkámat, így a jövedelmemet.	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐
Országban, ahol élek kiváló az egészségügyi ellátás	☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

IV. Anyagi jólétem

A következő kérdések az Ön jólétével kapcsolatosak. Kérem, jelölje 6 fokú skálán, hogy mennyire igazak Önre a következő állítások!

	1	2	3	4	5	6
Teljes mértékben elégedett vagyok jelenlegi anyagi helyzetemmel.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Nem okoz gondot az alapvető élelmiszerek beszerzése.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lakhatás és a rezszi költségeket könnyen ki tudom fizetni a jövedelmemből.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Luxus termékek/ márkák megvétele nem okoz problémát számomra.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mindent meg tudok vásárolni, amire vágyom vagy szeretnék.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Nem kell aggódnom jövőbeli anyagi helyzetem alakulása miatt.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mindennapjaim anyagilag kiegyensúlyozottak.	☐	☐	☐	☐	☐	☐

V. Munkám és aktivitásom

A következő kérdések az Ön jólétével kapcsolatosak. Kérem, jelölje 6 fokú skálán, hogy mennyire igazak Önre a következő állítások!

	1	2	3	4	5	6
Nagyon szeretem a munkámat.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Képzettségemnek megfelelő munkát végzek.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Teljes mértékben ki tudok teljesedni a munkámban.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Teljes mértékben elégedett vagyok a jövedelmemmel.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
jövedelmem egyensúlyban van az elvégzett munkámmal.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Munkahelyi légkör és a kollégáimmal való viszonyom remek.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Nagyon jó a főnököm/vezetőség a munkahelyemen.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tudom, hogy a munkám nagyon fontos és megbecsülik.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Szabadidőmben is sokat vagyok a kollégáimmal együtt.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sok szabadidővel rendelkezem.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Többet költök szórakozásra, mint kultúrára.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Elegendő jövedelemmel és szabadidővel rendelkezem, hogy szórakozási / kulturálódási igényeimet kielégítsem.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Oda és annyiszor utazom, ahova szeretnék.	☐	☐	☐	☐	☐	☐

VI. Környezetem minősége
 A következő kérdések az Ön jólétével kapcsolatosak. Kérem, jelölje 6 fokú skálán, hogy mennyire igazak Önre a következő állítások!

	1	2	3	4	5	6
Teljes mértékben meg vagyok elégedve jelenlegi lakhatási körülményeimmel (lakás, ház).	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lakhatási körülményeim a jövőben még jobbak lesznek.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Szeretem a lakókörnyezetem.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Fontos számomra a szép, tiszta rendezett környezet (utca, város, helység).	☐	☐	☐	☐	☐	☐
A sok zöld, a természet fontos számomra.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
A környezetbarát életet élek, vigyázok a környezetemre.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
A környezetemben élő emberek számára is fontos a környezetvédelem.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Az ország ahol élek, a környezetvédelemben élen jár,sokat költ a környezetére.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jövedelmem megengedi, hogy nagyon jó körülmények között éljek.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
A költségesebb környezetbarát termékeket is meg tudom vásárolni.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Takarékos, környezetbarát technológiák vannak az otthonomban.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ha jövedelmem nőne több környezetbarát terméket vásárolnék	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Az Ön legmagasabb iskolai végzettsége?

- 8 általános
- Szakmunkás iskola
- Középfokú végzettség (szakközép, gimnázium)
- Főiskola (BA)
- Egyetem (MA)
- Egyetem (PhD)
-

Az Ön foglalkozása?

- Diák
- Nyugdíjas
- Közalkalmazott / Köztisztviselő
- Alkalmazott
- Alkalmazott - Középvezető
- Alkalmazott - Felsővezető
- Cégtulajdonos / Vállalkozó
- Munkanélküli
- Háztartásbeli
-

Hogyan ítéli meg Ön a saját életszínvonalát?

- Mélyen az átlag alatti színvonalon élek.
- Átlagon aluli színvonalon élek.
- Átlagos színvonalon élek.
- Átlagnál magasabb színvonalon élek.
- Átlagnál sokkal magasabb színvonalon élek.
-

Melyik állítás igaz Önre (csak egyet jelöljön meg)!

- A jövedelmemből magas színvonalon élek, sőt még félre is teszek.
- A jövedelmemből mindent meg tudok venni, amit szeretnék.
- A jövedelem fedezi a költségeimet, de takarékoskodni nem tudok belőle.
- A jövedelem nem elegendő a kiadásaimra.
- Nagyon szerényen kell élnem, mert a jövedelem alacsony.
- Szegénységben élek.

Köszönjük, hogy kitöltötte kérdőívünket! Kérem kattintson az **Adatok elküldése** gombra, a kitöltés véglegesítéséhez.

